

Štev. 11.

V Trstu, 10. junija 1892.

Letnik V.

Nejednaki boj šolskih društev.

Koncem meseca maja je imel nemški „Schulverein“ na Dunaju svoj letni občni zbor; počastili so ga deputati zunanjega Občnega nemškega Schulvereina, kakor tudi nemškoliberalni minister grof Kuenburg in nižeavstrijski namestnik. Od vladne strani se je na zboru pohvalilo delovanje avstrijskega nemškega „Schulvereina“ med drugim tudi kot pedagoško. Takoj za tem pa je obiskal Brnski škof dr. Bauer med drugim tudi jedno schulvereinsko šolo, v kateri je izpraševal po nemški krščanski nauk, katerega pa otroci niso znali dobro. Vzroke slabim vspehom v tem predmetu pa je zasledil viši duhovni pastir v tem, da je v isti šoli večina otrok češkega rodu, in torej ti otroci, ki se poučujejo na nemškem jeziku ne morejo vspevati ne v krščanskem, ne v kakem drugem posvetnem nauku. Brnski škof se je začudil in izrazil tudi nekoliko nejevolje nad postopanjem nemškega Schulvereina. Tu sti torej sledili zaporedoma od jedne strani očitna pohvala, od druge strani pa ravno takó očitna graja nasproti delovanju jednega in istega društva, a Slovanom ki poznajo stremljenje in pravo delovanje nemškega Schulvereina, je škof dr. Bauer po lastnem preverjenju v posebnem slučaju le potrdil to, kar so oni vedeli uže z načina, kako se nabirajo učenci in učenke za šole tega društva. Dobro je pa vsekakor, da je došel dokaz tudi od take strani.

Da bode nemški „Schulverein“ agresiven, razvidno je bilo uže iz tega, da ga je vstvarila nemškoliberalna stranka, in da je ona sprožila misel za tako društvo, kateremu je sledil pozneje tudi Schulverein nemških nacijonalcev pod vodstvom Schönererjevim. Poslednje društvo je uže prenehalo, ker se je zdelo nekaterim krogom pregoreče, a je imelo izrecno iste namene, kakor nemški Schulverein, namreč delovati v onih deželah, ki so spadale nekđaj k nemškemu Bundu, in je bil Schönerer vstvaril posebno društvo le zaradi tega, ker se nemški Schulverein opira od začetka do danes sosebno tudi na židovsko sopomoč in židovske člene.

Jednako agresivno je italijansko šolsko društvo, ki nadaljuje sedaj svoje delo pod imenom „Lega nazionale“. Agresivno je tudi sicer še mlado poljsko društvo.

Madjari so ustanovili društva z enakimi cilji, dasi jih imenujejo z drugimi imeni; razlika je pri njih tudi v tem, da jemljejo Slovakom in drugim Slovanom uže triletne otroke in jih vzgajajo potem toliko laže po madjarski.

Ni slučajno in brez pomena, da z zasnovanjem šolskih in tem enakih „kulturnih“ društev se odlikujejo ravno gospodovalne narodnosti v Avstro-Ogerski. Nemci, Madjari, Poljaki, Italijani spadajo v cesarstvu k gospodovalnim narodnostim, uživajo narodno jednakopravnost v polni meri, imajo tudi vsi svoje „notranje“ jezike in popolnoma narodno organizacijo, po pomenu najmanj tako, kakoršno bi dobili drugi narodi še le, ko bi se izvršila narodna enakopravnost v smislu narodne avtonomije za vse narode.

Gospodovalne narodnosti čutijo v sebi tudi poklic in potrebo, da raznašajo in zanašajo svojo kulturo med negospodovalne narodnosti, torej med Čehoslovane, Slovence, avstro-ogerske Ruse, Slovake, Srbohrvate in Slovence. Gospodovalne narodnosti so v takó ugodnem položaju, da hočejo velikodušno in kaj blagohotno deliti svojo kulturo ne samo med seboj, ampak jo razdajati in darovati tudi drugim, in to celó tedaj, ko bi druge narodnosti odmetale take darove. Ravno iz tega je najbolj razvidno, da šolska ali kulturna društva gospodovalnih narodov ne delujejo v obrambo lastne narodnosti, ampak v potujčevanje drugih, pred vsem, ali, recimo pravilniše, izključno slovanskih narodnostij. Ako bi gospodovalne narodnosti potrebovale rešenja lastnih odlomkov, ne ponujale in vsiljevale bi svoje kulture drugim narodnostim, ampak omejile bi se na delovanje med lastnim naseljenjem.

Videlo se je po takem uže od začetka, da boj šolskih društev bode nejednak, in ta nejednakost se kaže na prvem mestu v boju slovanskih društev nasproti

nemškemu Schulvereinu. To društvo je vstvarila nemško-liberalna stranka s pomočjo židovskega življa v dobi, ko je prenehala gospodovati formalno, pa je ostala v dejstvenem gospodstvu. To društvo ima podstavo nemške kulture in vsa sredstva, ki jih še posebej ima v našem cesarstvu. To društvo ima za seboj vsenčilišča na Dunaju, v Pragi, Gradcu, Insbrucku, Črnovicah, ima druge velike šole, gimnazije povsod, v nemških in nenemških deželah, osnovne šole tudi v vsakem kotu med slovanskim naseljenjem, ima v podporo trgovinski in industrijalni kapital in povsod duševni kapital nemškega, vse cesarstvo prepletajočega naobraženstva. To društvo dobiva materialne podpore od Berolinskega Občega nemškega Schulvereina in drugih zunanjih nemških društev, katera pošiljajo svoje zastopnike v Avstrijo na obče zbere nemškega Schulvereina. Nemški Schulverein uživa priznanje skupnega, specijalno vojnega ministerstva in uživa največjo moralno podporo osrednje vlade in njeje podrejenih najvišjih, kakor najnižjih organov.

Nemški Schulverein razteza po pravilih svoje delovanje po vseh deželah Cislitavije, daje podpore pa tudi še dalje, ako se mu zdi potrebno; vendar se je spravil najbolj na češkoslovenske in slovenske dežele, torej take pokrajine, katere so spadale k nemškemu Bundu.

Čehoslovani imajo samo jedno vseučilišče, in še to ni čisto samostavno in izključno češko, in dasi so gledé sposobnosti na isti stopinji, kakor Nemci, ne morejo pa se meriti z Nemci gledé na število naseljenja, gledé na vrsto in kolikost različnih dohodkov in podpor. In kaj še le Slovenci! Oni nimajo niti jednega gimnazija, da bi bil zares slovenski, in koroški Slovenci imajo v vsem samo dve osnovni šoli slovenski; podobno je po mnogih krajih med slovanskim naseljenjem v Istri; na Primorskem v obče nimajo ne Slovenci, ne Hrvati niti jedne srednje šole svoje. Veliki kapital, kar ga je po slovenskih in hrvatskih deželah, je neznamen in z večine v tujih rokah. Češko in slovensko šolsko društvo ne dobiva od zunanjih Slovanov nikake podpore. Da, zunanji Slovani niso niti za svoje potrebe nasproti tujstvu napravili nikakih šolskih ali kulturnih društev v obrambo. In še ko bi bili zunanji Slovani toliko modri, kakor Nemci v nemškem cesarstvu, da bi zasnovali, po zgledu Berolinskega Občega nemškega šolskega društva, kako občeslovensko šolsko društvo, so oni preubogi po kapitalu in inteligenciji, da bi se mogli meriti z Nemci v skupnosti.

Potem bi se Slovani tudi bali snovati taka društva v podporo avstro-ogerskih Slovanov, ker vidijo, da češko in slovensko šolsko društvo ne uživati od raznih ministerstev in ostalih vladnih organov take vladne podpore, kakor nemški Schulverein. Ne češkega, ne

slovenskega društva ni še pohvalil noben minister, dasi ti dve društvi delujeta izključno defenzivno, in se jima ne more dokazati niti jeden slučaj v smislu agresivnem, kakor so to dokazali nemškemu Schulvereinu v sto in sto slučajih in naposled najeklatantniše škof dr. Bauer.

Tudi ni češkega in slovenskega šolskega društva počastil še nobeden minister ali c. kr. namestnik ob njunih občih zborih, pač pa so se na pr. na Koroškem delale od vladne strani že zapreke pri izvršitvi politiški popolnoma indiferentnih programov. Boj obeh slovanskih brambenih društev je po takem na odločilne strani popolnoma nejednak, za češko in slovensko društvo neugoden. Konečno morajo zmagati cilji agresivnih, društev, specijalno nemškega Schulvereina, in to tem bolj, ko se je slovenskemu društvu braniti tudi proti italijanskemu društvu.

Slovani, specijalno Čehi in Slovenci, mogli so videti že naprej, da podležejo materialni in duševni nadmoči tujih in tujčevalnih šolskih društev. O tekmoivanju tu ne more biti govora; tekmuje se tam, kjer se morejo meriti moči strank. V slučajih očitne nadmoči na jedni strani v običajnem življenju odsvetujejo šibkejšim strankam, da bi ne šle v boj. Gledé na šolska društva močnejših narodov pa so Čehoslovani in Slovenci prezrli to resnico, in nikdo ni posegel vmes v obrano češkoslovenske in slovenske narodnosti, dasi ne velja še povsod Darwinistiško načelo, da moč gre pred pravom.

Vstvarjenje in delovanje šolskih društev v našem cesarstvu, specijalno v Cislitaviji, je bolj senčno, nego solučno, in senca pada prvič na one, ki so provzročili in sprožili taka društva, drugič pa na te, ki so v obče dopustili bojevanje društev, o katerih je bilo soditi, da ne morejo tekrovati analogno, kakor se tekmuje v občnem in običajnem življenju.

Najmanj je bilo mirno gledati, da stranke, ne pa narodi kot taki vstvarjajo šolska društva. Osrednja vlada sama je razpustila nemško nacionalno društvo, pozneje pa ital. društvo „Pro Patria“, in to zaradi tega, ker ste dotični stranki prekoračili svoj delokrog; vlada je poštevala pri tem pa le politiko, ne pa interesov pojedinih narodnostij. A avstrijski narodi imajo svoja prava, da se skrbi tudi za njih narodnost, torej da se ne vstvarjajo društva, katera po ovinkih posezajo v interese te ali one narodnosti.

Avstrijski narodi imajo svojo ustavo, in ta ustava ne dopušča, da bi pojedine stranke po darvinistiškem načelu izpodkopovale ali tujčile druge šibkejšje narodnosti. Narodi so v Avstro-Ogerski združeni ne samo, da se varujejo nasproti zunanjim vragom, ampak tudi na znotraj. Na znotraj imajo še svoje posebno ustavno narodno pravo, in to pozitivno pravo se dostaje neposredno narodnostij kot skupin.

Vstvarjenje in delovanje šolskih društev v Avstro-Ogerski dokazuje, da narodnostni in jezikovni osnovni zakon ali ni popolen, ali pa da se ni še izvršil. Da bi bil nepopolen, o tem se ne more govoriti, ker je znano da se ni še izvršil; o potrebi ali nepotrebi šolskih društev bode možno govoriti še le po izvršitvi ustavnega osnovnega člena o narodni enakopravnosti.

Prava izvršitev narodne enakopravnosti zahteva in podaja posebne juristiške organe za vsak narod posebe. Ti organi bi ne bili strankarski, ampak pravi narodni organi vsakega naroda; ti organi bi še le videli, do kam sezajo narodni interesi vsakega naroda, in še le potem, ko bi narodne potrebe kakega naroda sezale dalje, nego specijalni zakoni izvršenega osnovnega člena o narodni enakopravnosti, bi ti juristiški organi sklenili, kaka društva naj bi se vstvarila takó rekoč v dopolnjenje specijalnih zakonov, izvedenih iz osnovnega člena o narodni enakopravnosti.

Po takem izvajamo in dokazujemo mi, da so se šolska društva osnovala nepravilno, ker bi morala v najneugodnejšem slučaju slediti še le z a izvršitvijo člena XIX. držav. osnov. zakonov, ne pa pred izvršitvijo tega člena.

Nemška liberalna stranka je vstvarila prva svoj nemški Schulverein; to je po njenem vedenju popolnoma dosledno, ker ni hotela in noče, da bi se izvršila narodna enakopravnost prav, torej v smislu juristiških organov za vsak narod posebe.

Mi poudarjamo tukaj, da v tej logični zvezi niso ne Slovani, še manj pa drugi narodi razkrili nepravilnost dosedanjih šolskih društev; za ta dokaz si prisvajamo z vso zavestjo prvenstvo mi, a obžalujemo, da nam je bilo potreba razkriti tako zvezo; kajti takoj od začetka se je bilo treba zavedati te zveze. No, Slovani imajo jeden vzrok več v dokaz potrebe, da se izvrši narodna enakopravnost in v doslednosti vstvarijo za vsak narod posebe juristiški organi. Potem ne bode potreba vstvarjati ne „liberalnih“, ne „nacionalnih“ in ne „katoliških“ šolskih društev, kakor se godi sedaj; juristiški organi vsakega naroda posebe bodo skrbeli, če bode treba, tudi za oddaljene in raztresene peščice jedne in iste narodnosti. Vsekakor izgubijo sedanji lovci otrók, da jih silijo v tuje šole, velik del svojega dosedanjega poprišča.

Agresivna šolska društva gospodovalnih narodnostij lové slovanske otroke tudi s tem, da zvrčajo odgovornost na roditelje otrók, poslanih v njih šole. Tu se zagovarja svoboda roditeljev, ki se jim je uže vzela drugod. Roditelji so prisiljeni namreč pošiljati otroke v šolo, a daje se jim svoboda, da razsojnijejo sami, v katero šolo jim je pošiljati svojo deco. Spoznanje, da je treba otroke pošiljati v šolo, je pa vendar mnogo

laže, nego spoznanje o primernosti ali kakovosti šole. Ako se torej podeljuje svoboda na jedno stran, dati bi se morala tudi na drugo stran. V resnici pa je spoznanje roditeljev tu in tam često nedostavno, zato pomagajo roditeljem zastopniki raznih vrst in vsiljujoče se stranke; najpravičnejši svetniki bili pa bi roditeljem tudi tu juristiški organi, ki bi se vstvarili za vsak narod posebe, in bi oni najbolje vedeli, kakih šol imajo pojedinci, narod v pojedinih pokrajinah in v skupnosti zares potreba.

Roditelji delavskega stanu ne sledé in ne morejo slediti dandanes in vselej svojemu spoznanju, ker jim gre pred vsem za materijalni obstanek in se torej kruhodavcem in najbolj tovarniškim kapitalistom še posebe udajajo in žrtvujejo svoje spoznanje, tudi ko bi ga imeli dostavno. Nemška liberalna, zajedno kapitalistiška stranka pozna to resnico, zato zagovarja v svojem interesu „svobodo“ roditeljev v pogledu na določevanje obiskovanja te ali one šole. Interese kapitalistiške stranke so nato stran zasledili ravno pri nemškem Schulvereinu celó nemški konservativci, katerim pri tem društvu ne ugaja liberalizem nemške kapitalistiške stranke. Nemški in slovanski konservativci s svojega, slovanski narodi v obče pa z narodnega stališča imajo skupne interese, da se izvrši narodna enakopravnost, da se vsled tega vstvarijo juristiški organi za vsak narod posebe, in da bodo ti določevali potrebo in vrsto šol ne le med kompaktnimi masami, ampak tudi med raztresenim naseljenjem jedne in iste narodnosti.

Razvidno je po vsem tem, da boj šolskih društev kaže zmago agresivnim narodnostim; ta društva bi ne bila smela nastati pred izvršitvijo narodne enakopravnosti v Avstriji, po njeni izvršitvi pa bi imeli juristiški organi ali zastopi pojedinih narodov kot taki določevati, v kakih jezikih naj se poučuje pred vsem po osnovnih šolah, torej tudi svobodo roditeljev voditi v smislu pameti, pametne pedagogike, ne pa sile, kakoršna se sedaj dela delavskim roditeljem pri njih boju za gmotni zaslužek in obstanek. Slovanski in konservativni zastopniki v Dunajskem državnem zboru imajo tudi v pogledu na sedanja šolska društva skupne interese, da delujejo na izvršenje narodne enakopravnosti s pomočjo izvršilnih, člena XIX. podrejenih zakonov in v smislu juristiških organov ali zastopov za vsak narod. Isti interes ima tudi država sama, in državniki bi morali sami varovati ta interes uže zaradi tega, ker ni vse jedno, kako misli ostala Evropa in civilizovani svet o avstro-ogerskih konstitucijah. Doslej so gospodovalne stranke prikrivale raznotera dejstva, ki svedočijo o njih tujčevalnih ciljih; ali ta dejstva se ne dajo prikrivati dalje časa, in gotovo je, da pojedini zunanji narodi, naj sodijo še toliko pristranski, obrnejo svoje simpatije konečno tem narodnostim, katerim

se hočejo po ovinkih in po sili tujčiti otroci po raznih agresivnih šolskih društvih. Slovanski narodi avstro-ogerski ne zahtevajo sicer od osrednjih vlad in njim podrejenih organov kakih simpatij, kakoršne uživa nemško-liberalni Schulverein; ali oni imajo pravo zahtevati, da se izvrši narodna enakopravnost, naj bode to komu po godu ali ne.

Mi smo tu dokazali, da vprašanje o šolskih društvih se reši za slovanske narode po možnosti ugodno le tedaj, ako se izvrši narodna enakopravnost v smislu

narodne avtonomije. Dokler ne pride do tega, ne ostaje slovanskim narodom drugega, kakor svoja lastna šolska društva preustrojiti kar možno a n a l o g n o po šolskih društvih gospodovalnih narodnostij; razume se, da ne v agresivnem smislu, pač pa takó, da bi dobivala večo gmotno podporo, nego doslej.

Ako druga društva uživajo poleg ustavnih prav tudi simpatije vladnih krogov, je slovanskim narodom skrbeti, da si pomagajo slovanska šolska društva, oprta na ista ustavna prava, tudi brez takih simpatij.

Načela o valuti.

(Denar in denarni napisi pri divjakih, načela o valuti, ustavna prava o denarnih napisih).

Italija je dobila novo naselbino, ki se imenuje Eritrea; skovala je vsled sklepa od 10. avgusta 1890. za to naselbino takó imenovane eritrejske dolarje, ki so bili veči od italijanskih škudov, vendar pa ne večo notranje vrednosti. Divjaki bi bili lehlho sprejemali ta denar; ali tega niso storili. Ottomar Haupt v svojem poslednjem spisu (Gold, Silber und die Valuta - Herstellung, Wien, 1892, str. 35) piše o tem: „No, dasi ni bilo v vsej naselbini (Eritreji) niti jednega človeka, ki bi si bil v obče mogel dati račun o notranji vrednosti takega srebrnega denarja, dasi se torej ondi ne more govoriti o določbi čiste vsebine (Feingehalt) tega srebrnega denarja, so prebivalci do cela n e c i v i l i z o v a n e g a k r a j a v e n d a r p o p o l n o m a d o b r o u m e l i, da se jim hoče vsiliti denarni komad, kateri ima pač namišljeno 5 lir nominalne vrednosti, na znotraj pa je vreden morda le 3 in pol ali 4 lire. Spoznanje tega dejstva dela divjim ljudem v Afriki vso čast; Amerikanci, kateri podcenni dolar, res je, da lastne dežele, in Francozi in Švicarji, kateri jemljejo italijanske komade po 5 lir kot polnoveljavni denar v plačilo, morejo se zares česa učiti o razumljenju vprašanja o srebru v Eritreji. Ondi se torej ti (eritrejski) dolarji v obče ne prijemajo ali le najmanjši del, in od milijonov lir (glej govor finančnega ministra Luzzatti-ja, v senatu dne 25. januarja t. l.), kateri so se nakovali v takem denarju so z največo težavo razdali le 400.000 lir, in še te le med italijanske uradnike. Italijanska vlada je morala zopet seči po Marija-Terezijinih dolarjih, katerih bi ne bila imela popustiti nikdar. Kakó drugače pa je umela Francija svojo ulogo pri preustrojenju tuneškega denarnega sistema v septembru 1891. Niti za trenutek se ni govorilo o prirejenju frankovih petakov, in kovanje denarja se omejuje na zlati denar in drobiž frankovega sistema, *se ve da z arabskim napisom* (natürlich mit arabischer Aufschrift). Italija naj bi si bila vzela t a k o k o r e k t n o postopanje za vzgled svoji koloniji.“

Mi smo navedli ta vzgled in besede denarnega strokovnjaka nam samim v poučenje. Čitatelji vidijo, da denar, naj si bode že kakoršen koli, mora imeti vrednost, katero kaže, v sebi samem; če kaže večo nominalno veljavo, nego je v njegovi vsebini, mora imeti pa za seboj, t. j. v zalogah bank ali države toliko vrednosti v dragocenih kovinah, kolikor je je manj v nominalni vrednosti. Podstava vsakemu pravemu denarju mora biti ali neposredno v njem samem ali pa v zalogah hranjena dragocena kovina, ki je na znotraj toliko vredna, kolikor znaša na zunaj nominalna vrednost v promet razdanega ali za promet določenega denarja.

Ker pa je dandanes le zlato približno stalne vrednosti in vsled tega tudi odgovarjajoče stalne veljave, je jedino primerno, da se vstvari denarni sistem na podstavi zlata. Jedino na tej podstavi more biti v prometu, specijalno za notranje potrebe, tudi srebrni denar in poleg tega drobiža prve vrste tudi drobiž druge vrste iz še manj vrednih kovin.

S temi resnicami moremo izpodbiti vsako drugo teorijo, bodisi tako imenovanih bimetalistov ali še bolj teh, ki nejasno govoré o papirnatem denarju. Poslednji je za vse slučaje, torej zlasti ob vojnah, le toliko vreden, kolikor je zanj založenih dragocenih kovin; drugače ni papirnat denar vreden čisto nič, in v mirnih dobah se prijemlje ne zaradi njega samega, ampak z strani kredita, ki ga uživa dotična država. Ako je pa v zalogi dragocena kovina v toliki vrednosti, da popolnjuje nominalno vrednost v promet razdanih kakoršnih si bodi, torej ne le zlatih, srebrnih, ampak tudi papirnatih denarjev, ni potreben noben kredit, in tudi ob vojnah ostane ves v prometu tekoči denar v svoji veljavi. Glavno je, da ostane zaloga dragocenih metalov dovolj velika in n e p r e m e n j e n a ter vedno določena le kot zaloga za prometni ali v prometu raztreseni in za promet namenjeni denar.

Politiških in drugih razlogov, ki niso neposredno v stvarni zvezi, tukaj ne poštujemo, in je po takem prav, da namerja Avstro-Ogerska uvesti sistem zlat

veljave; ali ta sistem bode imel le toliko vrednosti, kolikor bo znašala vrednost v tekočem kovanem denarju samem *poleg* vrednosti drugih metalov, posebe založenih ali rezervovanih v podporo ali zagotovllo veljave v promet razdanega denarja.

Vse je torej zavisno od tega, koliko prave notranje vrednosti bode znašal naš novi denar v primeri z nominalno vrednostjo, ki jo bode kazal na zunaj, in v primeri z vsoto, ki bode raprezentovana v tej nominalnej vrednosti. Kolikor bolj se bode bližala vsota nominalne vrednosti vsega novega, za promet odločenega denarja pravi notranji vrednosti prometnega denarja samega in za ta prometni denar še posebe založenih in jedino v ta namen založenih dragih metalov, pred vsem zlata, toliko popolnši bode novi denar v Avstro-Ogerski. Ako bi dosegli to, da bi se nominalna veljava pokrivala s pravo notranjo vrednostjo dragih kovin, dosegli bi idealno položnje v našem denarnem sistemu. To pa dela največe težave finančnima ministroma obeh polovin cesarstva, in razmere so take, da bodo državljani zadovoljni, ako se bode vlada polagoma in zaresno bližala vzornemu stanju pri novi zlati veljavi. Umeti je iz tega, zakaj da hočejo in morajo vzeti na posodo mnogo milijonov, ako hočejo le majhen korak storiti naprej od sedanjega denarnega položnja.

Nas, s stališča samozavesti državljanske, in jednako s stališča narodne jednakopravnosti, zanima pa še posebe vedenje divjakov, s katerimi ima opraviti Italija, Francija itd.

Iz slučaja o nameri italijanske denarne politike gledé na divjake vidimo, da si ti divjaki ne dajo vsiliti denarja, ki bi na zunaj kazal veljavo, kateri ne odgovarja notranja vrednost dotičnega denarnega komada. Ako kažejo divjaki popolno zavest in samostalnost na to stran, spodobno je, da jo kažejo vsaj v toliki in še večji meri državljani civilizovanih držav. Torej je vseh državljanov dolžnost hrepeneti in siliti na to, da se vredni denarni sistem takó, da bode zunanja veljava ali neposredno odgovarjala notranji vrednosti denarja, kakor je to možno doseči ravno in dandanes za več

časa jedino pri zlatem denarju, ali pa, da je v posebni rezervi toliko skupne vrednosti dragocenih metalov, kolikor je nedostaje pri skupnosti nominalne vrednosti za promet odločenega in v promet razdanega raznovrstnega denarja. Jedino takó se obvarujejo državljani škod, ki drugače neizogibno nastajajo ob nemirnih časih ali Jejanskih vojnah.

Postopanje Francije z divjaki avstrijske narode pa še posebe uči, da jim je zahtevati napise na denarjih v svojih jezikih. Ako dobivajo Arabci francoski denar z arabskimi napisi, misliti je, da vsaj toliko spoštovanja zaslužijo tudi državljani in narodne skupine teh državljanov v civilizovanih državah. Ako bi gospodvalne narodnosti prezirale to uže davno znano dejstvo o divjakih, bi direktno izražale, da one negospodovalnih narodnostij ne spoštujejo niti toliko, kolikor Francozi divjake in divjaki sami sebe. A v Avstro-Ogerski ne gre samo za spoštovanje, ampak tudi pri denarjih za narodno pravo; negospodovalne narodnosti bodo in morajo po svojih zastopnikih odločno zahtevati, da pride v veljavo narodna jednakopravnost tudi v imenih, napisih in tekstih raznih denarjev.

Zastopniki slovanski, ki bi tu zamudili svojo dolžnost, ponižali bi po njih zastopane narode pod afrikanške divjake, in do tega vendar ne pride, kakor so uže dokazali mladočeški in tudi jugoslovanski zastopniki. Valuta se še le razpravlja v posebnem odseku; sedaj je in bode še čas govoriti v smislu dostojnosti, spoštovanja do samih sebe in v smislu ustavne narodne jednakopravnosti.

V interesu državnem je še bolj, nego v interesu pojedinih narodov, da se uredi avstro-ogerska valuta; dolžnost državnikov je torej, da pri skupnih interesih ne prezirajo interesov narodov, in ti interesi se raztezajo tudi na zunanjo obliko ali imena, napise in tekste novega denarja. Kar se daje prostovoljno in po sili divjakom, ne more se odtegovati državljanom civilizovanih in kot ustavne razglašanih držav.

F. Podgornik.

Izjave v državnem zboru gledé na valuto.

V zbornici poslancev in potem tudi v posebnem, sedaj razpravljajočem odseku so se razni slovanski poslanci izjavili o valuti tudi z drugih, nego samo državno-gospodarstvenih stališč. Poslanec dr. Vašaty se je v zbornici poslancev izrazil tako-le: Davkarstvo in denarstvo spada v področje deželnega zbora. (Odpor na levi. Pohvala na čeških klopeh). Omeniti mi je, da na denarjih se ima nahajati beseda „Imperator“. Imamo jedino avstro-ogersko monarhijo, ne pa imperium austriacum. Torej uže napis na denarjih „imperator“ je neosnovan. Ako se izpusti ta napis z novih denarjev,

ne vem, kje bode imperium imel svojo oporo, ako se k temu ne prišteje kralj češki. *Brez kraljestva češkega ta polovina cesarstva v obče ni nikak imperij!* (Pohvala na čeških klopeh.) *Dokler so Čehi kovali si lastne svoje denarje, bil je na teh znak kraljestvu češkega, in so se jemali in prijemali po vsej Evropi.* Danes pa zakon nič ne določuje o tem, v kaki razmeri ima biti napis na denarjih, a zdi se, da namerja vlada ta napis napraviti nemški. To pa bi bilo nezakonito, ko bi bili denarji označeni samo nemški, ker ni nikakega zakona, ki bi dajal nemščini nekako prednost. Nemška država

je dala prebivalcem kamerunskim kovani denar, na jedni strani katerih je napis v jeziku domorodcev. Nam Čehom se izpodnika to, kar se je dalo afričanskim zamorcem! (Glasna pohvala na čeških klopeh). Vse ima postati samo nemško in madjarsko v tej državi, kakor da bi bili narodi te monarhije uže davno ponemčeni in pomadjarjeni! Ni to nič drugega kakor samovolja in nasilje! Ali imajo morda ti denarji za češki narod biti neveljavni? V zlati veljavi ali meni nahajamo v zadevi stabilnosti važna znamenja. Mislim, da zlato se ne bode moglo varovati doma, kakor se je to zgodilo v Italiji, in ne more služiti tem dolžnostim, katere mu je naložila trojna zveza. Izdajala zlata za trozvezo so storjena v ostalem vsa brezpotrebno. Kajti v Angliji vzhaja zopet zvezda Gladstonova. Po prihodu Gladstona k vladi izstopi Italija iz trozveze in postane najhujši neprijatelj Avstrije. Dokaz temu je, da za naučnega ministra v Italiji je bil imenovan Martini, kateri je nekoliko dnij pred svojim imenovanjem imel odločen govor za irredento. Na mé dela vse to vtis, kakor da bi ne imeli nič prospešnišega na delu, kakor priti pod nemško gospodstvo. Pri nas se pozablja osoda Hannoveranska, pozablja se sovraštvo, katero gojé nemška plemena k Berlinu, pozablja se, da postaje Nemcem geslo „Suprema lex regis voluntas“ uže neznosno, in da Avstrija se ne more v vprašanju balkanskem nadejati nobene podpore s severa. V oficijoznih Berolinskih časopisih pojavlja se želja in nada, da car vendar pride v Berlin. Trozveza ima za gospodarsko položenje te monarhije najnevarniši pomen. Simpatije večine prebivalcev avstrijskih so proti trozvezi. Rušenje prav, samovolje in nasilja so v Avstriji dandanes na dnevnem redu. Ko bi se imelo ponavljati leto 1848—1849., in bi trajal sedanji sistem, je dvomljivo, ali bi se nahajali avstrijski narodi. Rusija z l. 1848. gotovo se ne najde več. Zato naj bodo v Avstriji pozorni, da bi tega cesarstva v dobah nevarnosti ne zapustili narodi, kateri so ji vedno zvesto udani*.

Dalmatinski poslanec *Biankini* v svojem govoru v državnem zboru v seji od 23. maja t. l. govoril je med drugim: „Celokupna nezavisna Hrvatska v zvezi zemelj te monarhije, po svojem državnem pravu, ima pravo na svoje lastno penezništvo in na lastni denar. To pravo je uživala Hrvatska še v XII. veku. Od te dobe imamo mi novce mest Zagreba, Virovitice in Srema, a tem mestom pridruži se v XIV. veku tudi mesto Osek. Ti denarji so se zvali: Moneta Zagrebiensis, Verecensis, Siermiensis. Dokaze temu najdete v delu Schönwiesnerjevem: *Notitia hungaricae rei nummariae*. Str. 167—181. Drugi hrvatski denarji so se zvali: Moneta regis pro Slavonia, Moneta regis Slavoniae, Moneta Ducalis, Moneta banalis. Izrazu „Slavonia“ se ne bodete čudili, ako se spomnite, da narodi neslovanski prejšnjih dob imenom „Slavonia“ so imenovali slovanske zemlje, naj so bile te na jugu, severu ali zapadu. Iz imena „Slavonia“ so v svoj čas Benečani za Hrvatsko in Dalmacijo napravili naziv „Schiavonia“. Nasprotno pa so Ogrji imenovali „Slavonia“ zemljo med Savo in Dravo, ki je bila samo del hrvatske države; a „Tota Slavonia“ so imenovali današnjo trojedino kraljevino Dalmacijo, Hrvatsko in Slavonijo.

Novci so se imenovali banales, in v Dalmaciji se še dandanes imenujejo desetice in dvajsetice „banovice“. Ako prolistate „Monumenta historica Slavorum meridionalium“ našega Kukuljevića, najdete, da smo mi Hrvatje v XIV. veku imeli denar, ki se zove „grivna“ (marek). Emerik, vojvoda Hrvatske, Slavonije in Dalmacije, dal je leta 1183 kovati poseben denar tudi za Spljet in Dalmacijo. Poznani so tudi denarji drugih vojvod in banov, na pr. bana Stipana, Henrika in Mikića. Kralja ogerska Ludovik I. in Matijaš Korvin sta bila prva, ki sta uvedla ogerski denar v Hrvatsko ali z napisom: „Rex Croatiae et Slavoniae“. Kralj Ludovik II. koval je denar za Hrvatsko z napisom: „Ludovicus Dei gratia Dalmatiae, Croatiae etc. rex“. Denarji, kovani od Ferdinanda I., Matijaša II., Ferdinanda II. in Leopolda V. nosili so napis: „Dalmatiae, Croatiae rex“. Vsekakor je bila Hrvatska pod Arpadovci v kovanju denarja povse nezavisna. Listine, ki to dokazujejo, hranijo se v arhivu Zagreškega kapitula.

Da je hrvatski sabor imel pravo zakonodavstva v denarnih poslih, vidi se tudi po njegovih sklepih leta 1273. Tudi pod habsburško dinastijo je imel to pravo, kakor dokazujejo sklepi Križevskega sabora leta 1583., zakonski člen 36.

Potem dokazuje, da je to pravo ostalo tudi v novejši čas, in pristavlja, da je iz tega razvidno, da se za Dalmacijo ne morejo izdavat denarji, na katerih bi se poleg grbov ne nahajal tudi naslov kralja Hrvatske, Dalmacije in Slavonije, in da ti denarji imajo nositi za Dalmacijo i hrvatski napis. Brez tega napisa bi denar prestal biti zajedniški posel izmed Hrvatske, Dalmacije, Slavonije in Ogerske. Sedanja predloga o urejenju valute pa izpodkopuje nagodbo. Neka gospoda ministri v Budapešti pomagajo svojim sodrugom na Dunaju, da na korist nemčenju lomijo glasoviti čl. 19 avstr. osn. zakonov, tako zopet velja, da gospoda ministri na Dunaju podpirajo svoje kolege v Budapešti, da razdirajo nagodbo na korist madjarizovanja.

To je jako žalostna napadna zaveza proti Slovanom; in ta zaveza, v kritičnem času, mogla bi imeti najstrašnih posledic. Da nas Bog sačuva!

Novci, ki se od lani kujejo v Ogerski, nosijo grb mesta Reke; to je tudi proti nagodbi. Dokazuje falzifikacijo § 66. v zborniku zakonov, vsled česar se kujejo novci z grbom Reke.

Potem sklepa: „S tega, tudi ko bi se ne oziral na ekonomsko-financijske razloge, ko bi se ne oziral, na škodo, katera se nam nanaša v praktičnem smeru s tem, da ne bo denarjem napisov v vseh jezikih, ki se govore v tej monarhiji; tudi ko bi se ne oziral na to, da brez teh raznojezičnih napisov se pači značaj monarhije (Živo odobravanje), katera ni nič drugega in ne more biti drugega, nego zaveza raznih, v vsakem smislu ravnopravnih narodnostij (Burno odobravanje) — moja hrvatska zavest od mene zahteva, da predložene zakonske osnove o urejenju valute odbacnem a limine. Zaradi tega bodem glasoval proti temu, da se izročé posebnemu odboru“. (Odobravanje in ploskanje.)

O k r i t i k i d r. M a h n i č a.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) *Gledé na bogosluženje, specijalno liturgijo ali mašo.*

γ) *Liturgija rimske cerkve.* (Dalje).

Uže zgorej smo navedli razloge, ki so dajali papežem povod, da so zabranjevali ostre ali velike spremembe na staroobičajni liturgiji, sosebno pa nacijalizovanje iste liturgije, in so to zabranjevali še celó potem, ko je bilo njeno nacijalizovanje tekom IV. stoletja uže završeno ali vsaj uže davno pripravljeno ne samo na Vstoku po svetem Baziliju in Hrizostomu, ampak tudi v Praefektura Galliarum, obse- zajoči pravi evropski Zapad, po svetem Hilariju. Zatorej niso za papežev, ki so obračali posebno pozornost liturgiji, in ki so sledili drug drugemu, namreč za papežev Silvestra I., Marka in Julija I., od leta 314 do 359, vršile se nikake posebne spremembe¹⁾, v tem ko pa vemo iz lista svetega papeža Gregorja Velikega²⁾, kateri list sporoča tudi v nje- govi biografiji Joannes diaconus, da je sveti papež Damasus (366—384) po želji svetega Hieronima vložil v liturgijo v Jeruzalemski cerkvi običajni Aleluja, in poleg vpliva svetega cerkvenega učitelja Hieronima govore tudi drugi razlogi zato, da je papež Damaz zaukazal tudi molitev Gospodovo spre- jeti v liturgijo, istočasno pa je zaukazal odstraniti lekcije iz svetih pisem starega zakona³⁾. Papež Siricus (385—398) je namesto samo v obče v starem Klementinskem Kanonu

¹⁾ Jedino nad vse dolge molitve o katehumenih, kakor tudi o obsedenih in o pokorečih se, so se utegnile skrčiti, ker govori zato napravljenje iste dobe.

²⁾ Opp. Edit. Venet. lib. IX. t. VIII. Epist. 12.

³⁾ Da je „Oče naš“ v čas delovanja svet. Damaza na Vstoku, specijalno v Jeruzalemski cerkvi, bil uže sestavina liturgije, v tem ko se ne nahaja v stari rimski liturgiji Constitutiones Apostolorum, smo navedli uže ob razpravljanju poučevanja svetega Cirila Jeruzalemskega. V listu papeža Inocencija I. (402—417) do škofa Decencija (Epist. 25 ad Decent. episc. Eugabin, v delu Epist. Pontif. ed. Schoenemann pag. 605) pa se uže navaja kot sestavina rimske li- turgije, v tem ko vendar med Damazom in Inocencijem ni znan noben papež, ki bi bil vplival specijalno na obliko li- turgije. Z druge strani so bile v stari dobi lekcije iz starozakonskih svetih pisem v Rimu običajne, v tem ko razložimo zdolej, da uže pred časom sv. papeža Celestina (422—432) niso bile več običajne, in da jih je ta papež nadomestil s psalmi, da bi liturgija ne začela s predčitanjem iz listov apostolov. Na odstranjenje starozakonskih lekcij pa je utegnil siliti zlasti Hieronim, kateremu je papež Damaz, kakor navajata Strabo in Diksandus, posebe izročil sestavljenje do današnjega dne pod imenom Hieronymianum znanega lekcijonarja. Hiero- nimu je bila namreč najbolj znana nepazljivost, katero so kazali nasproti starozakonskim lekcijam verniki celó na Vstoku, toliko bolj torej v Rimu, in je to nepazljivost jako hudo grajal Hrizostom; zajedno ni moglo Hieronimu neznano biti stremljenje znamenitih škofov Vstoka, da bi omejili te lekcije. Vsekakor so bile te lekcije iz rimske liturgije za- četkom V. stoletja uže odstranjene, (Honor. lib. I.: 87. Prim. Brenner: Geschichtliche Darstellung der Eucharistie, pag. 121—123), in so iste v isti čas omejili tudi na Vstoku.

mišljenih svetnikov (patrijarhov, prorokov, pravičnih, apo- stolov, mučnikov, škofov, svečnikov, dijakonov itd. na- posled tudi lajikov), katerih imena so Bogu znana, zaukazal sprejeti v Canon izrecno z njih imeni mater Božjo, apostole in 12 rimskih ali v Rimu posebno češčenih mučnikov. Nato je uže sveti papež Celestin, kakor smo to opomnili v poslednji opomnji, uvedel odpevanje psalmov pred začetkom lekcije apostolskih listov in graduale pred evangelijem.⁴⁾

Vidi se, da vse na rimski liturgiji blizo do srede V. stoletja izvršene spremembe so pustile njen tip intakten, ker niso bile važne, vrhu tega so se dostajale liturgije ka- tehumenov. Da so se izvršile in sicer v soglasju z naprav- ljenjem časov in torej, vsaj z večine, v isti čas, kakor na Vstoku, more se jedva dvomiti. Ali so se pa godile prek in prek v čas delovanja onih papežev, katerim se ravno pripisujejo, je drugo vprašanje, kateremu vsaj nekoliko ne moremo pritrđiti. Istočniki, iz katerih smo prisiljeni zajemati in kombinovati, so redki, tu pa tam nejasni, tudi nikakor ne do cela zanesljivi⁵⁾. Ne tako nejasni in negotovi niso pač tudi redki viri, kateri se odnašajo k razvoju rimske liturgije od srede V. do konca VI. stoletja, in k tej važni dobi, v kateri se je završilo na- cijalizovanje rimske liturgije, prehajamo, nadaljujoč svoja gorenja razpravljanja, ko pričenjamo popisovanje vpliva, ki ga je imel sveti papež Leon Veliki na razvijanje liturgije; temu popisovanju bode potem sledilo razkrivanje razvoja, obseza- jočega pravo nacijalizovanje rimske liturgije.

O čemur se ne more dvomiti o vplivu svetega papeža Leona Velikega (440—461) na rimsko liturgijo, omejuje se pač le nato, da je on Canon missae, specijalno v gregori- janski liturgiji neposredno za besedami „Haec quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis“ sledečo molitev „Unde et memores“ pomnožil s pristavkom besed „hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam“, eventualno takoj zatem sledečo molitev „Supra quae“ z njenim konečnim od- stavkom, kateri sklepa z besedami „sanctum sacrificium,

⁴⁾ Uže zgorej navedeni Liber Pontificalis nam pravi to v Vita Coelestini z naslednjimi besedami: „Hic constituit, ut Psalmi David et ante sacrificium psallerentur, quod antea non fiebat, nisi tantum epistola B. Apostoli Pauli recitabatur et S. Evangelium et sic missae fiebant. Et constituit Graduale post officium ad missae cantari, id est responsorium in gradibus.“

⁵⁾ O tem najbolje svedočijo dela: Historia de vitis Pontif. Romanov. Colon. 4° 1600, spisal B. Platina, in Hi- storia critic. Canonis missae pontif. 1751., spisal Köchler; kajti ako združimo vse liturgiške molitve in običaje, katerih uvedenje se v teh delih pripisuje posamičnim papežem, v dobi od IV. do vključno IX. stoletja: ostane jedva še kaj za prvotno rimsko liturgijo.

⁶⁾ Uže navedeni Liber Pontificalis I. pag. 152 obseza v življenju Leona Velikega vest „Hic constituit, ut intra actionem sacrificii diceretur: sanctum sacri- ficium, immaculatam hostiam“. O istem svedoči Anastasius Bibliothecarius (Prim. Binterim I. c. IV. III. pag.

immaculatae hostiam“). No ta sprememba je vendar važna, ker se odnaša k najbistvenišemu delu liturgije; in ta okolnost, kakor tudi veliko ime Leona, ki je pri IV. ekumenskem koncilju (Chalcedonense 451), kakor znano, pridobival toržestva ali triumfe, kakoršnih še ni bilo nikdar, sta utegnili dati povod misli, da bi bil ta veliki papež sestavljen tudi kako liturgijo. To misel so podpirali v XVIII. stoletju najdeni rokopisi, ki pa ne prihajajo⁷⁾ od Leona, in govoré proti tej misli tudi vse druge razmere, katere označujejo čas delovanja Leonovega.

11, 12). V resnici v onem odstavku molitve liturgije apost. konstitucij „Μεμνημένοι τούτων“, katera odgovarja v gregorijanski rimski liturgiji, nahajajoči se analogni molitvi „Unde et memores“, se ne nahaja Leonu pripisovani pristavek „hostiam sanctam, hostiam immaculatae“, in tudi v drugem odstavku navedene molitve „Μεμνημένοι“, kateri analogno odgovarja odstavku gregorijanske liturgije „Supra quae propitio“, se ne nahajajo sklep poslednjega sestavljajoče besede „sanctum sacrificium, immaculatae hostiam“. Ta odstavek torej, ker ga, kakor rečeno, nahajamo v gregorijanski liturgiji, je moral uže Gregor Veliki sprejeti, in sicer ne v srednji, ampak v prvi odstavku navedene molitve, ker jedino tukaj ima smisel, in ker epohalno delo Gregorjevo imponuje in vzbuja občudovanje manj z dostavki, nego s koarktacijami in amputacijami, torej s kratkočo in preciznostjo. Poslednja okolnost govori pa tudi zato, da tu mišljeni pristavek prihaja vsekakor od Leona Velikega, torej od papeža, gledé na njegovo delovanje in avtoriteto svetemu Gregorju Velikemu ravnovrstnega, drugače bi se bil isti pristavek jedva sprejel v gregorijansko liturgijo.

7) Blancherius (Bianchini) je našel l. 1735 v knjižnici Veroneškega stolnega kapitula nepopolen, star Sakramentar, ki ga je gledé na njegov napis razglasil kot „Codex Sacramentorum vetus a S. Leone Papa confectus“ v „Prolegomena ad tom. IV. Anastasii Biblioth. p. XII.—LVII. Romae 1736; in ta kodik je pred vsem, na kateri oprti, so skušali postaviti Leona Velikega kot spisatelja kake liturgije. No avtorstvo tega kodika, pripisovano Leonu, sta tukaj opovrgla Ursij in Merat. (Prim. Daniel. Codex liturg. eccl. univ. tom. I. pag. 3—5). in je tudi Muratorij (de rebus liturg. Dissertatio praevia cap. 3) razglasil isti kodik za zbirko molitev, napravljeno vsekakor še le po smrti Leonovi morda koncem V. stoletja; v to zbirko da so se pač utegnile sprejeti tudi molitve Leona in njegovih prednikov; napis kodikov da je torej poštovati toliko manj, ko je mnogo poznejši, kakor

Sveti papež Leon Veliki je imel z žalostnim koledarskim vprašanjem in z uporom, s katerim se je upiral galikanski episkopat pod vodstvom patrijarhalna prava izvršujočega svetega nadškofa Hilarija (Hilarius Arelatensis) priklopljenju galikanske cerkve rimskemu patrijarhatu, seosebno pa s pobijanjem monofizitskega krivoverstva in s IV. ekumensko (Halcedonsko), v ta namen sklicano sinodo prevoč opravila, da bi se lotil tudi še nad vse težavnega in zamudnega spisovanja liturgije, celo ko bi se mu bilo zdelo tako delo času primerno. Sicer je pri tem poštovati še bistveno okolnost. Ako bi bil sveti papež Leon Veliki sestavljen kak misale, izvestno ne bilo bi svetemu papežu Gelaziju (492—496) prišlo na misel, uže v 31. letu po smrti svojega velikega prednika zopet baviti se z rimsko liturgijo, specijalno s spisovanjem prefacij in te sprejeti v kodik, spisani po njem, kateri je v rimski cerkvi do uvedanja gregorijanske liturgije, torej celo stoletje služil kot vodilo pri darovanju svete mašne daritve. Poslednje dejstvo pa je nespodbojno, kakor bomo videli takoj.

(Dalje pride.)

to brezdvombeno dokazuje uže nedostatnost kodika, v katerem ravno se pogreša začetek (prvi štirje meseci). Bunsen gre še dalje, ko prestavlja provenijencijo namišljeno Leonovega kodika v IX. stoletje, in proti njegovim razpravljanjem je jedva kaj ugovarjati, zlasti ko se v kodiku navaja Imperium Francorum, ki pričinja s Karolom Velikim.

V ostalem pa ne podaje kodik zadostnih oporišč zaradi tega, ker mu nedostaje Canon missae, torej ravno važnejši del. Ta nedostatek so sicer skušali nekateri (celó Binterim l. c. IV., III. p. 17) popolniti iz poučevanj, najdenih v vatikanski knjižnici in pripisovanih takisto Leonu Velikemu, ker so ravno tem poučevanjem pridejani oni važnejši deli liturgije katerih nima Veroneški kodik. No znameniti kritiki (Prim. Daniel l. c. tom. I. pag. 8.) po pravici opozarjajo na mnogo poznejšo provenijencijo tudi teh poučevanj, ker so v njih obsežene, brez dvomljenja po Gregoriju Velikem liturgiji priložene besede „diesque nostros in tua pace disponas“, vrhu tegaje se jedna molitev celó izrecno pripisuje Gregorju Velikemu, prepisovalci vseh časov pa so imena cerkvenih očetov zamenjevali celó pogostoma takó, da so pripisovali jednemu, kar je spisal drugi. Ta poučevanja, kakor koli so tudi drugače veljavna, tudi ne podajejo nikakih oporišč za delovanje Leona Velikega na liturgiškem polju, zlasti ko niso mogla biti spisana pred VII. stoletjem.

ВЫГОНЪ СТАДА.

Пастухъ выйдет на лужокъ,
Заиграетъ во рожокъ.
Хорошо пастухъ играетъ,
Выговариваетъ :

Вставай, дѣвки, вставай бабы,
Вставай, малые ребята!
Выгоняйте, вы, скотину
На широкую долину,

На зелену дуговину!
Гоняте дѣвки, гоняте бабы,
Гоняте малые ребята,
Гоняте стары старики . . .

Из нар. пѣсн.

Стадо, čreda. Стадо овецъ, коровъ; по стаю волковъ, воронъ; ne sme se reči tolpa psov; толпа govori se le o ljudih, ne pa o živalih. — Лужокъ, rod. жка, ložek, travniček. Рожокъ, majhen rog, rožek. — Хорошо, lepo. Хорошій человекъ, dober, pošten človek; добрый ч., человекъ доброго сердца; добрый označa нравstveno dobroto; ne more se torej reči: доброе яблоко, доброе сукно, по хорошее яблоко. Хорошій собою, lepega lica človek. — Пастухъ rod. -а, pastir, по пастырь, duhovni pastir. Азь есмь пастырь добрый! Umanjšiteljno: пастушекъ, pastirček; пастушка, pastirica; гнать скотъ (živino) на пастбище (na pašo). Дѣвка, deklina; дѣвушка, deklina; дѣвочка, dekletce, punčica. — Ребята, jed. ребенокъ, otrok, телята, jed. теленокъ. Sufiks -енокъ, množ. -ята, označa mlado bitje; поросенокъ prasè; вороненокъ, mlada vрана, жеребенокъ, žrebè; prstonarodno tudi: пороса, жеребя, prasè, žrebè. — Скотина, скотъ, živina. — Зелену, starý, nam. knjižnega: зелёную, старые.

Iz propovedi Platona*)

metropolit Kijevskega in gališkega, proiznesene 14. junija 1884. leta v Korostiševskej rimsko (latinsko)-katoliškej cerkvi.

Prevod.

Переводъ.

Подлинникъ.

Zapadna in vstočna cerkev, to ste rodni dve sestri, kateri izpoveduje v bitnosti jedno in isto učenje Kristovo v glavnih njega dogmatah**), ne skladate se meju seboj v nekaterih mnenjih. Vsi pravi krščanje, vojeni miroljubnim duhom Kristovim, želé, da bi one pomirile se. Do kedaj prodolži se njiju razdeljenje — izvestno je samo Bogu, no mi bratje in sestre, katoličanje in pravoslavni, ne gledé na razdel naših cerkev, dolžni smo hraniti v sebi jedinstvo duha v zvezi mira, kajti vzajimna ljubezen, zapovedana nam samim Gospodom našim Juzusom Kristom, sestavlja glavni priznak pravih Njegovih učencev in je taka čednost, brez katere je celó sama vera nič.

Западна и восточна церквѣ, то стѣ роднѣ двѣ сестрѣ, катерѣ изповѣдуѣ в бытности едно и исто ученѣе Крѣсто в главных нѣга догматах, не складатѣ сѣ мею себой в некаторых мнѣнїях. Всѣ прави крщанѣе, воени миролюбным духом Крѣстовым, желѣ, да бы онѣ помирилѣ сѣ. До кедѣй продолжи сѣ нѣю раздѣльенѣе, — извѣстно ѣ само Богу, но ми братѣе и сестрѣе, католичанѣе и православно, не глѣдѣ на раздѣл наших церквѣ, должи смѣ храниги в себѣ едѣнство духа в звѣзѣ мира, кѣйти взаимна любѣзен, заповѣдана нам самым Господом нашим Іезусом Крѣстом, сеставля главный признок прѣвѣх нѣговѣх ученцев ии ѣ така чедност, без катерѣ ѣ цело сама вѣра нич.

Западная и восточная церкви, это двѣ родныя сестры, которыя, изповѣдуѣя въ сущности одно ученіе Хрѣстово въ главныхъ его догматахъ, не согласуются между собою въ нѣкоторыхъ мнѣнїяхъ. Всѣ истинныя хрѣстіанѣе, предводимыя миролюбивымъ духомъ Хрѣстовымъ, желаютъ, чтобы онѣ примѣрились. Дологѣ продлится ихъ раздѣленіе — одному Богу извѣстно, но мы, братья и сестры, католики и православныя, несмотря на раздѣлъ церквей нашихъ, должны хранить въ себѣ едѣніе духа въ союзѣ мира, потому что взаимная любовь, заповѣданная намъ самымъ Господомъ нашимъ Іисусомъ Хрѣстомъ, составляетъ главный признакъ истинныхъ учениковъ Его и есть такая добродѣтель, безъ которой и самая вѣра ничто.

*) Visokopreosveščeni Platon (Nikolaj Ivanovič Gorodecki), katerega je smatral ves pravoslavni svet uže za živa božjim ugodnikom, rodil se je 1803. leta v posadi Pogore'ovem-Gorodišči, Tverskej guberniji, in je mirno v Bogu zaspal 1. oktobra 1891. l. — Prinesi nam milostivo nebó takih pravednikov, kakoršen je bil visokopreosveščeni metropolita Platon — in kmalu izgine vsak spor meju grško-slovanskoj in latinskoj cerkvijo nam v nepremerimo korist, Bogu v neprehvalimo slavo!

**) Pišemo pri substantivih moškega spola v lokalu množine tudi „ah“, v instrumentalu „ami“, ker obe te dve obliki živite še vedno na slovenskem zapadu, kakor meju Poljakami, Ruskimi in Lužičanami, in ste tako dobro slovenski, kakor one v lokalu na „ih“, v instrumentalu pa na „i“. — Primeri tudi Prešernov „Krst pri Savici“: a) z deročimi valovami obdani, b) Tje na otok z valovami obdani.

Ламурскій.

Ruske drobtinice.

Съ міру по нитѣхъ, голому рубаха.

Grinjevskij, govore, kako bi se popravilo rusko kmetijstvo, misli, da bi morali ruski kmetje pustiti dosedanjo navado, seliti se v velikih selih. Morali bi se seliti vsak na svoji zemlji, da ne bi morali, kakor doslej, daleč hoditi do svojih njiv, travnikov itd., ker to je gospodarski jako škodljivo. Časi morajo kmetje do svojih gospodarstev hoditi do 15 verst daleč. Ruska sela štejejo časi od 5–15 tisoč stanovnikov, za to mislijo mnogi, da bi se imeli ti kmetje razseliti.

14. marca t. l. proglašen je nov zakon o prebivanju oseb neruskega rodu v Volynski guberniji zunaj mest. Tudi posestev ne bodo smeli imeti tu drugih, kakor podedovane, celó v najemu jih ne bodo smeli držati. Le ti inostranci bodo smeli še dalje kupovati in imeti posestva, kateri so prijeli pravoslavno vero. Večina Nemcev je samo najemala zemljo, večinoma na 12 let, ter jo bodo morala pustiti po izteku tega roka. Najbrže pa bodo ti Nemci sedaj selili se v druge sosedne gubernije, česar si pa Rusi tudi ne želé.

Ladija francoskega poslanstva v Carjigradu pripeljala se je bila nedavno v Sebastopolj, da si Francozi ogledajo mesto junaške borbe za krimske vojne ter da pomolijo na grobeh francoskih in ruskih junakov. Ruski mornarji in vse občinstvo sprejemalo je

navdušeno te goste ter jih častilo — „съ истинно русскимъ радушиемъ“. Se ve da se je mnogo govorilo o rusko-francoski zvezi.

„Mosk. Véd.“ št. 117. t. l. govore o nekih škodljivih vplivih na odgoj ruske mladeži, Ti vplivi podkopujejo glavna uslovja ali uvete za vspех učenja, poštenost učencev in njihovo samostalno delo. „Brez teh uslovij, pravijo „M. B.“, vspех ni možen“. V ruskih gimnazijah strogo pazijo na to, da učé posebno vestno klasične jezike in matematiko. Lehkomiselni očetje in matere in špekulacija, posebno židovska, pa se boré proti poštenosti in samostalnosti dela učencev. Dajejo se doma in v društvu razni soveti, kakó bi se separilo v šoli. Izdajajo se razni ključji za sistematične, lat. in grč. zadače, in prevodi v obče, posebno doslovni, ki so najškodljiviši. „M. V.“ povdarjajo v smislu cele ruske naučne sisteme gimnazij, da imajo učencem zadoščevati komentarji k raznim klasikom. Ta pomagala imajo učencu pojašnjevati zares težka mesta in omogočiti mu stalen, dober prevod takó, da v Rusiji najkompetentnej ljudje mislijo, da so kraj komentarjev prevodi nepotrebni, a doslovni naravnost zeló škodljivi v rokah učencev. A pri nas?

Potapenko napisal je nov roman: „Любовь“. Pisatelj opisuje dve devici: Veru i Natašu, ki ste odrasli v jako liberalni rodbini.

Očeta nimati, pač pa dva „stara prijatelja“. Ona odgajata Natašo in Vero hudo liberalno. Vera sluša predavanja na medicinskem višem ženskem tečaju, njena sestra pa se mozi, da jih po tem tudi sluša. Obe pa se kaj malo učiti. Natašin mož pa ni bil liberalce, ali žena ga hoče spreobrniti na liberalizem. Ne dela pa tega iz ljubezni k možu, marj le radi liberalizma (svojega). Ni treba velike modrosti, da vse to ni posebno naravno in resnično. Za to pa je tudi brez pesniške sile.

Dolgo so tožili, da rusko pesništvo hira. Sedaj pa se zopet poje veliko: seveda pesni niso vse jednake vrednosti. Sedaj je

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Politiško društvo „Edinost“ v Trstu je imelo svoj občni zbor 29. maja t. l. Došla sta k zboru tudi državna poslanca gg. Spinčič in dr. Laginja, ki sta izvoljena v Istri, kamor seza tudi delokrog tega društva. Udeležilo se je zborovanja mnogo členov in občinstva, kakor uže davno ne pri tem društvu. Po prečitanem poročilu o delovanju društva po tajniku g. M. Cotiču, je na nekaj vprašanj odvetnika dra. Gregorina, stavljenih poslancu Spinčiču o njegovem postopanju gledé na vstop in izstop iz kluba konservativcev, ta poslanec pojasnil v daljšem govoru stališče, razmere in delovanje Hohenwartovega kluba. Opomnimo, da je poslanec Spinčič označil klub konservativcev približno takó, kakor se je uže ponavljalo označenje istega kluba v našem listu. Spinčič je v svojem govoru razkril, da je bil izredno potrpežljiv, in da je izstopil še le, ko je bila kupa potrpljenja prepolna. Omenil je mnogokako grenko, katero je slišal ali zvedel izza kulis, sosebno tudi kluba konservativcev. A novo je bilo za poslušalce med drugim to, da je bilo med slovenskimi poslanci celó takih, ki so se branili staviti v načrt adrese, do katere ni prišlo, točko o *narodni enakopravnosti in verski vzgoji*, kar je smatral poslanec Spinčič za glavno stvar. Ni čudo, ako so se slišali na zboru glasi strmenja nad takim postopanjem nekaterih slovenskih zastopnikov. Pravo pomoč je dobil poslanec jedino pri Mladočehih in je jedino z njih pomočjo mogel staviti v družbi z dr. Laginjo kako interpelacijo. Omenil je o tej priliki čudno postopanje „Slovenca“, ki vedno neprijazno piše o Mladočehih. Dodal je, da tudi nemški antisemiti so pravični Slovonom in želé miru med narodi. Zaključil je svoje poročilo, oziroma svoje odgovore na stavljena mu vprašanja, s klasičnim sklepom v obliki anafor, ko je ironiški našteval najpohlevniše zahteve, zaradi katerih nazivljejo njega, dr. Laginjo in somišljenike „radikalce“. Ob tem sklepanju je prekosil sam sebe, ko je govoril takó k srcu, kakor je čutil globoko. Od notranje bolesti vsled ironije položnja in skromnega stremljenja je pretresel sebe in poslušalce; poslednjm so tekle solze od jednake duševne bolesti, ali zajedno tudi od radosti, videti

izdal kn. Certelev svoja „Стихотворения“ (II. zv.) Ruskim čitateljem je uže davno dobro znan. On ne spada med one versifikatorje, kateri bi pametnejši bili, ako bi — molčali. Mnoge njegove pesmi so nekako proniknene duhom Al. K. Tolstega, t. j. imajo posebno narodno barvo. Vendar pa C. ni le posnemalec; med njegovimi pesmimi je dovolj pravih pesniških biserjev. Oblika jim je umetniški dovršena. Med njimi so tudi epske pesmi, posebno vstočne legende in pripovedke, kjer je pesnik srečno zadel vstočni kolorit. C.

in slišati tako plemenito dušo ter vedeti, da imajo istrski Slovani takega dostojnega, izbornega zastopnika. Za g. Spinčičem je nastopil dr. Laginja, ki je poudaril, da se popolnoma vjema s tovarišem in prijateljem Spinčičem. Gledé na napade od strani slovenskih konservativcev pa je povzdignil roko proti nebu, rekši, da samo jeden je, ki bode sodil nas vse. Dostavil je, da, kakor apostoli, hodil bode on s tovarišem Spinčičem od sela do sela, in bosta tako poučevala narod. Dr. Laginja je spregovoril nekoliko tudi o valuti. Njuna govora sta bila glavna na zborovanju; njima se je zbor iskreno zahvalil. Vse se je vršilo v zadovoljstvo in najlepšem redu. Pri volitvi novega odbora je izvoljen predsednikom zopet g. M. Mandič, in so prišli v odbor tudi nekateri novi člani, n. pr. dr. Gregorin. Ta občni zbor ostane udeležnikom v spominu, a nadejajo se rodoljubi, ker je položnje na vse strani jasno, da bode tudi delovanje političnega društva „Edinost“ odločno v pogledu na jasne cilje.

Slovenski jezik v Trstu in odlok najvišjega sodišča. Pod tem zaglavjem so slovenski listi priobčili poseben slučaj pravde, katera se je pričela s slovensko tožbo pri c. kr. za mesto deleg. okrajnem sodišču v Trstu, in pri kateri je isto sodišče v slovenskem jeziku določilo dan zaslišanja strank. Toženec se je pritožil zaradi tega, ali c. kr. prizivno sodišče je zavrnilo utok in potrdilo odlok okr. sodišča. Pravda se je potem nadaljevala v itallj. in nemškem jeziku, okr. sodišče pa je izdalo odlok v slovenskem jeziku v zaslišanje svedokov, in ker se je na to pritožil zatoženec, je c. kr. prizivno sodišče razveljavilo odlok okr. sodišča. Tožitelj se na to pritoži pri najvišem sodišču na Dunaju, in to je določilo, da se prenaredi reklamovani prizivni odlok ter zopet uveljavi odlok I. instancije ali okr. sodišča. Odlok najv. sodišča naglašá, da je tudi druga, kakor prva instancija pripoznala slovenski jezik kot deželni jezik v Trstu, ter je s tem zajedno pripoznala, da se ni rušila določba § 13. o. s. r. itd. — Iz odloka najvišjega sodišča sledi, da v Trstu, kakor na Primorskem v obče, se pripoznava veljava slovenskega kot deželnega jezika, pripoznava do najviših instancij pri sodiščih, in da obravnavanje ali

odločevanje v tem jeziku ne more dajati podstave ničnosti kake pravde.

Na Kranjskem se je nedavno izdala nemška razsodba na slovensko tožbo, in Graško nadsodišče, sklicujoč se na neke stare predpise, je potrdilo nemško razsodbo. O obeh slučajih govore posebé „Novice“ od 3. t. m. v članku „Slovenščina pri sodiščih“ ter pristavljajo, da iz odločbe najvišega sodišča gledé na Tržaški slučaj, ni še razvidno, da bi sodišča v takih slučajih morala razsojevati v slovenščini. Ravno to pa, dodajemo mi, dokazuje, kakó potrebna je vsestranska izvršba čl. XIX. potom specialnih zakonov, ker le takó se stori konec raznovrstnemu sklicevanju na starejše predpise in naredbe, nego je sedaj veljavna ustava. Najpoštevamo katere strani koli, povsod se kaže potreba izvršitve čl. XIX. po posebnih zakonitih določbah.

Interpelacija za Istro. Poslanec Spinčić, dr. Laginja in tovariši so stavili do ministerskega predsednika 11. maja t. l. utemeljeno interpelacijo: Na kateri način dajejo se do Navišega znanja — v smislu § 40. dež. reda za Primorje — razprave, vršeče se v hrvatskem jeziku v dež. zboru mejne grofije Istrske, ter v tem jeziku stavljeni predlogi in interpelacije do vladnih organov in dež. odbora, — ko isti niso zabeleženi v obravnavnih spisih dež. zbora?

Društvo za zgradbo „Narodnega Doma“ v Ljubljani je zborovalo za 2 leti 2. jun. t. l. Društveno imetje znaša sedaj 79.647 glđ. 39 kr. in je naloženo po raznih hranilnih in posojilnih zavodih. Imetje se je množilo poslednja leta z večine po obrestih in doneskih „Krajcarske družbe“. Sprejeli so se predlogi upravnega odbora: a) da se začne z zgradbo takoj, če možno na mestnem travniku začetkom Lattermanovega drevoreda; b) da, ako sprejme mesto ponudbo za odkup istega travnika, se dogovore družta, katera želé bivališče v novem domu. Društvo „Sokol“ bode s svojim imetjem skupno delovalo za zgradbo. Predsednikom je izvoljen zopet dr. Karol Bleiweis-Trsteniški.

Imena denarjev na Kranjskem v 16., 17. in 18. stoletju navaja g. dr. Fr. Kos v letošnjih Izvestjih (2. let.) muzejskega društva za Kranjsko, str. 24, 25, 26. Zanimive so gledé na vrednost denarja tudi strani 27, 28, 29. Ves ta odstavek je vreden ponatisa sedaj, ko se prireja v našem cesarstvu nova zlata veljava. V spisu se navajajo imena: goldinar, krajcar, penez, (Pfennig), vinar (Heller); potem: marka, šiling ali soldina, petak, repar (Batzen) in črni penez (Schwarzer Pfennig); štirjak, groš, črni sold ali kvatrina, cekin ali dukat, dvocekin, križast cekin, srebrni denar; beneška srebrna krona, ki je imela 10 liber, libra pa 20 soldov; beneški drobiž: kvatrini, soldi, beci (bezzi) in penezi. Razun srebrne krone so bile okoli leta 1584. v prometu jednotere zlate krone in polkrone. Tu in tam se omenjajo nemški ali državni tolarji (Reichsthaler.)

b) Ostali slovanski svet.

25letnico duvalizma praznujejo Madjari posebno slovesno te dni, ko je v 8. t. m. prošlo 25let od koroniranja cesarja ogerskim kraljem. Nemškoliberalni listi proslavljajo obliko duvalizma kot jedino primerno cesarstvu, „Fremdenblatt“, organ grofa Kalnoky-ja, gre še dalje, trdeč, da duvalizem daje cesarstvu trdnejšo podstavo, nego ko bi ga ne bilo. V interesu monarhije iskreno želimo, da bi bilo to res; no, ni res, in ako so Madjari in nemški levičarji, kakor tudi v Veliki Nemčiji zadovoljni z duvalizmom, ne sledi iz tega, da je ta oblika tudi prava in zares trdna. Dejstvo je znano, da drugo stranke in drugi narodi avstro-ogerski niso zadovoljni z duvalizmom. Največi in najmodrejši državniki so se izrekli proti tej obliki, in dejstva zastran hegomonije madjarske dokazujejo, da je resnica na strani teh državnikov, ki so hoteli imeti celotno monarhijo pri zadovoljstvu vseh njenih narodov. Tako so pa zadovoljni le Madjari, katerim odločuje nemškoliberalna stranka ravno tako gospodovalnost ali „führende Stellung“, kakor sebi sami v Cislitaviji. Tam madjarijo, tu hočejo germanizovati, kakor nemški nacionalci zahtevajo naravnost, da „Avstrija mora biti nemška.“

Škof Brnski dr. Bauer je obiskal 26. maja t. l. nemško šolo v Ivančicah, v kateri je okolo 300 učencev. Škof je izpraševal krščanski nauk in, videč slabi vspeh, rekel je nemški zbranemu občinstvu: „Dragi gospodje in gospe! Uže 10 let sem škof, obiskal sem v ta čas nad 100 sel in bil prisoten preskušnjam iz sv. veronauka, a tako revnega vspeha nisem doživel še nikjer, kakor v tej šoli. A ni se čuditi! Menil sem, da v šolah nemškega „Schulvereina“ so samo otroci nemški, ali danes sem spoznal, da temu ni takó, da na pr. v tej šoli je ogromna večina otrok čeških. Potem pač ni čudo, da ni možno v takih šolah doseči ugodnega vspeha. Otroci nemški v takih šolah zaostajajo, zavirani po otrocih čeških, ti češki so pa pri tem še mnogo na slabšem, ker se poučujejo na tujem, njim nerazumljivem jeziku. Imam pravo izreči tako sodbo toliko bolj, ker sem sam otrok take šole . . . Jaz vem, da bodem napaden za te svoje besede po javnih listih, ali meni ni nič mari to, nasprotno, ko bi bil molčal, bil bi, kakor pravi Izaija prorok, nem pes, ki ne laje. Jaz noč-m s svojimi besedami užaliti nikogar, kajti tukajšnje razmere mi niso znane, jaz se ravnam jedino po vspehu preskušnje ravno završene, ali čutil sem se obvezanega, spregovoriti o tej priliki svojo škofovsko besedo. Z Bogom!“ Dobra lekcija!

V Bukovini je odstopil dež. predsednik grof Pace in je imenovan na njegovo mesto baron Kraus, doseđanji Dunajski policijski ravnatelj. Stvari se preobračajo v Bukovini, dobiček bodo imeli pa le nemški liberalci, v tem ko ima rusko naseljenje te dežele mnogo premalo moči in vpliva.

Deputacija romunskega naroda z Erdeljskega in gorenjega Banata je bila prišla v številu 237 glav na Dunaj, da bi podala cesarju spomenico o težkih bojih Romunov pod ogersko vladno. Spis so izročili v kabinetni kanceliji bar. Braunu, do avdijencije pri cesarju pa ni prišlo. Nemško-liberalni listi so delali, v soglasju z madjarskimi, deputaciji vsakovrstnih zaprek; ovajali so vsakega, ki je hotel podpirati ali tudi samo pozdravljati deputacijo. Smešno je bilo, da so zvrčali vso krivdo o nevspehu na dejstvo, da so nekateri antisemiti, kakor dr. Lueger, Schneider itd. potegnili se za deputacijo ter storili vsaj nekoliko tega, kar se spodobi gostom, ki dojdejo v kak kraj ali kako mesto. S tem pa niso za- prečili moralnega uspeha, ki je v tem, da je vsaj svet zvedel o namerah deputacije. Hoteli so natvezati, kakor da bi člani deputacije ne bili pooblaščenji od naroda; no, 237 ljudi se ne odloči na dolgo in drago pot brez pravih in tehtnih vzrokov. Znano je, da tudi Romuni niso zastopani v drž. zboru v Budapešti; zastopa jih — 1 Madjar! Deputacija rumunska je posebna ilustracija 25letnice dualizma.

Na Moravskem se dela preobrat na bolje, ko se oživlja narod in začenja vsled tega obsojevati staro- češko oportunističko politiko. Mladočehi dobivajo tukaj vedno več vpliva in se tudi organizujejo.

„**Velehrad**“ in moravske razmere. V Kromerizu izhaja, kakor znano „Velehrad“, list slovanske strani na Morav. Njegov urednik, ki ima najteže stanje zaradi slovanskega programa listovega, obolel je vsled velikih trudov in se mora lečiti blizu Dunaja. List pa kljub temu vstraja in ostaje zvest svojim zadačam. Tako je proti moravskim staročeskim poslancem presojeval zadevo zatožbe ministra Schönborna. Velik greh je storil list nato tudi s tem, da je grajal nemški pozdrav kardinala Olomuškega, ki ga je poslal katoliško-politiški jednoti v Prerovu. To je dalo poslednji povod, da je kanonik nadškofijskega kapitula, monsignor Buřinski poklical k sebi tiskarja „Velehrada“ ter ga prisilil, da je ustavil tiskanje lista celó proti pogodbi. Treba je bilo listu iskati tiskarne zunaj Kromeriza, katero je našel v Hodonini. List pristavlja, da sedaj ne kličejo več: „Sežgite ga!“, ampak: „Uničite ga!“. „Da, uničiti nasprotnika za vsako ceno, to je v resnici krščansko geslo nekaterih ljudi, se ve da „ku večji cti a sláve Boží!“. Taka je tudi na Slovenskem, zlasti Kranjskem; a narod se vzbuja v Moravi in pri nas; in to utegne imeti posledice, kakoršnih si gotovo ne želé oni, ki izkazujejo sedaj takó krasno svojo krščansko ljubezen in — strpnost.

Hrvatski večer v „Slaviji“ v Pragi je priredil literárni řečnički spolek. Sešlo se je mnogo naobraženega občinstva češkega. Poudarjali so slovansko vzajemnost in kazali jednako osodo češkega in hrvatskega naroda, prvi da še sedaj ni dosegel tega, kar poslednji. Jako ugodno je to, da je v dijaškem društvu „Slavia“ mnogo hrvatskih dijakov.

Přednáškoví spolek se je ustanovil v Pragi. To „društvo za predavanja“ ima namen, prirejati predavanja za širše občinstvo v vseh vrstah češkega naroda. S predavanji hoče vzbujevati ljubezen do domovine, predstavljati slike iz bogate prošlosti češke, razpravljati znanstvena in časovna vprašanja. S tem hoče društvo pospeševati zajedno govorništvó, ki je razmerno zanemarjeno tu in tam. Živa beseda se je zanemarljiva vsled tiska, ali ne sme se podcenjevati nit v naših dobah. No, pri bolj zaostalih množicah raznih slovanskih narodnostij, je živa beseda še posebe potrebna. Slovenci so gledé na predavanja in govore v obče najbolj zanemarjali razne kroge naroda; ker niso niti izobraženci vajeni govoriti pred občinstvom, zdi se jim pripravljanje za predavanje in govore jako težavno in, če pride do tega, združujejo vse skup nekako preceremonijalno. Přednáškovemu spolku, ki naj bi postal vzor za jednaka društva drugih Slovanov, je želeli ugodnega delovanja. Ustanovniki društva plačajo jeden krat za vselej po 10 gld., člani pa najmanj po 1 gld. na leto.

Velika nesreča v Příbramu. V največem rudniku evropskem, kjer kopljejo srebro, pri Příbramu na Češkem se je zgodila nepopisna, strašna nesreča. Tu so globočine v predorih mnogo nad tisoč metrov. V jednom teh predorov, ne ve se še, kako, je zagorelo, dim je nastal in se razprostranil 1. t. m. v isti čas popoldne, ko se je ravno povrnilo k delu kakih 700 delavcev. Te, kateri so bili blizu ognja in dima, zadržalo je takoj, mnogo drugih, v oddaljenih predorih pa pozneje, in mnogo jih je našlo smrt tudi vsled tega, ker jim ni mogla priti pomoč in rešitev v pravi čas. Kar je človeku in človeškemu junaštvu le možno, storili so rudokopi sami. Več teh, kateri so do časa prišli iz globočin, vrnilo se je pozneje, da bi rešili tovariše, in teh junakov je nekoliko poginilo, požrtvovavših se za svoje nesrečne sobrate. Doslej štejejo, da je mrtvih vsled te grozne nezgode kakih 350, ali celó 400. Minister kmetijstva in češki namestnik sta se pripeljala takoj v Příbram ter ukrenila, kar je bilo najnujnejše; tudi sta bila pri pogrebu teh, katere so uže spravili na svetlo; druga trupla pa so in bodo še več dni čakala pod zemljo, predno jih spravijo na površje. V državnem zboru so Mladočehi takoj izpolnili svojo dolžnost; interpelovali so skupno ministerstvo, ali hoče ukreniti izredne ukrepe, da pomore revščini nesrečnih zapuščenih, da dobé ostali delavci zaslužek, ko se je ustavilo delo v rudnikih, in da najstrože preiskuje vzroke strašne nesreče. Poslanec dr. Suess je stavil nujn predlog, ki se je tudi sprejel, da naj vlada skrbi, da se imena onih, ki so junaško žrtvovali življenje v rešitev svojih tovarišev, primerno ohranijo potomstvu. Suess je potem utemeljeval svoj predlog, rekši, da se je prigodilo uže mnogokrat, da so se pozabila imena teh, ki so ob jednakah nesrečah žrtvovali svoje življenje v rešitev drugih. Ob č u d o v a t i je pristavi ta zastopnik, junaštvo takih ljudi. Jednako se je zgodilo tu, in jaz predlagam, da se v Příbramu na trgu napravi mramornata plošča in vsečejo v njo imena teh, kateri so žrtvovali svoje življenje, skušajoč rešiti življenje svojih tovarišev (Pritrjevanje). Ob tej priliki se kaže, k o l i k o

zdravega moštva, koliko pravega, globokega čustva o dolžnosti je v zdravem narodu. — Vse je pritrjevalo temu predlogu. Mladočeh dr. Kajzel pa se je zahvalil v imenu svoje stranke za te umestne besede in pridejal, da je povzvišujoč trenutek v zbornici, razdejani po strankarstvu, videti trenutek, v katerem nas vse združujejo čisto človeška čustva (Bravo), ne samo stremeče ovekovečiti imena junakov, temveč tudi pomagati veliki sili in revščini. Priporočil je vladi, naj ukrene, da bi se ne ponavljale več take nesreče ne v državnih, ne v zasebnih rudnikih. — Grof Taaffe je odgovoril takoj in povoljno, izreki, da se vlada popolnoma zaveda svoje dolžnosti. Potem je pristavil: Ne morem, da bi ob tem povodu ne naglašal posebe, da po uradnih poročilih se popisuje vedenje ljudi ob katastrofi in po njej na licu mesta kot občudovanja dostojno, da je ljudstvo pripravljeno k vsemu delu in popolnoma mirno. Predloge poslanca Suessa in tovarišev bode vlada izvestno upoštevala. Na vse strani pa vlada sedaj, ko nima še natančnih poročil, ne more odgovoriti. (Živahno odobravanje).

Tolažilno je tudi pri tej nesreči, da prešinja vse vrste ljudi, prijatelje in nasprotnike, jedno in isto sočustvo, in da pri tem pozabljajo vse drugo. Tolažilno je, da prizadeto ljudstvo Příbramsko se vede pri neizmerni nesreči mirno in tako, da vzbuja občudovanje v vseh krogih, in da je vlada to priznala javno, kakor poslanec Suess v svojem predlogu. To ljudstvo, to zadeto ljudstvo je slovanskega rodu, in to je zopet dokaz, kakó krivično obsojuje narodni nasprotniki slovansko naseljenje jedino iz taktičkih in strankarskih razlogov. Dokazuje to občudovanja vredno vedenje slovanskih delavcev in delavskih rodbin, da se ni dalo pokvariti po krivih naukah sedanjega socijalistiškega, oziroma anarhističkega gibanja. To slovansko ljudstvo ni zapustilo tradicij svojih očetov in mater, drži se še svoje narodnosti, s to pa mora'nosti, katera je globoko ukorenjena v narodnosti, specialno in po zgodovinskih starih svedoštvih dokazana v slovanski narodnosti. Zopet nov dokaz, kakó je treba vzgojevati širše množice v narodnem, tradicionalnem duhu; to več izdá, nego vse teorije, nego vsa socijalna zdravila, ki se ponujajo z večine od nepoklicane strani. Čehi imajo pri tej neizmerni nesreči vsaj jedno tolažilo, namreč to, da celó njih nasprotniki dajajo sedaj njih množicam javno svedoštvo, da te množice so vzgojene vzorno, ko vzbujajo občudovanje in po pojedincih v pravi čas pravo moštvo in junaštvo.

„Nemški Schulverein“ je priobčil svojo bilancijo. V prošlem letu je prijel v obliki prispevkov, darov in na obrestih 240.857 gld. 60 kr. Za stavbeni fond je bilo zloženo 25 935 gld. 59 kr., za zakladni fond pa 1335 gld. Skupno so znašali dohodki 263.178 gld. 19 kr. ali 5455 gld. manj, nego prejšnje leto. Potrosil je na poučevanje, vzdrževanje šol, na podpore stavbne in učiteljske plače 216.833 gold. 86 kr., v tem ko se je vložilo v nepremičninah zopet 45.297 gld. 70 kr. Skupno se je torej potrosilo 262.131 gold. 6 kr. Znaša torej preostanek 1047 gld. 13 kr.

Kakor znano, nemški „Schulverein“ deluje pred vsem na ponemčevanje češkoslovanskega in slovenskega naseljenja. Sedaj vzdržuje on 31 šol, med njimi na Češkem 18, na Moravi pa 7; te šole imajo 74 razredov in 77 oddelkov. Otroških vrtov ima 53, od teh jih je 31 na Češkem. Poleg tega je dobilo podpore 44 šol in 24 otroških vrtov. Obrt se je poučevala v 13 šolah, nadaljevalnih šol je oskrboval Schulverein 10, glasbenih pa 5. Šolskih poslopij ima 32, od teh jih je 16 na Češkem, katere je zidal sam, druge je pa kupil ali priredil. Knjižnic je napravil 27, a 59 šolam je podelil pomočke. Poleg tega je bilo odlikovanih 81 učiteljev, 51 učiteljev je dobilo pa častne nagrade, da so se odlikovali v ponemčevanju slovanskih otrok.

Zakladni fond znaša 175.734, kapital v nepremičninah pa 254.500 gld., premični kapital 31.354 gld. Čista imovina koncem l. 1891. je znašala 461.588 gld.

V občje je „Schulverein“ gmotno na trdnem; vedno bolj se mu množé kapitali tudi po zapaščinah raznih imovitih Nemcev. Znano je, da raznovrstni uradniki bi bili pokarani, ko bi sprejemali izredne darove za izpolnjevanje svojih dolžnostij; pri učiteljih, ki dobivajo odlikovanja in darove od nemškega Schulvereina pa, kakor se zdi, to ne velja. Zató vpraša jeden čeških listov: „Ali sme naučna uprava trpeti, da bi učitelji na javnih šolah za svoje uradno delovanje prijemali nagrade ali odškodnine od tretje osebe? Zakaj je Schulverein tako hvaležen, in za katero delovanje odškoduje to društvo? Pred vsem za gorečnost v ponemčevanju čeških (in v občje slovanskih) otrok, in potem za širjenje *mišljenja nemškonacionalnega* v šolski sobi? A to zaprečiti, zdi se nam, da je dolžnost šolske uprave“.

Nemški „Schulverein“ deluje uže nad 1 desetletje; on dobiva podpore od vsake vrste Nemcev vseh avstrijskih dežel; vrhu tega dobiva podpore od zunanjih Nemcev, kakor celó sam prijavlja številke o teh doneskih. Uže mnogo let ima še posebnega pomočnika v „Allg. deutscher Schulverein“ s sedežem v Berlinu. Potem so še v Nemčiji posebna verska in posvetna društva, katera so zasnovana z izrecnim namenom in z naglašano firmo v varovanje nemških interesov na zunaj (im Ausland), to je za avstrijske in druge dežele. V Avstriji sami je dobil nemški „Schulverein“ pomočnice najprej v „Südmark“, nato pa še v drugih „markah“, po čeških zemljah itd. A vse to ni spametilo avstrijskih Slovanov, da bi bili vsaj med seboj zasnovali skupno brambeno društvo, naj bi se imenovalo šolsko, ali kakor si bodi. Ne! vsak teh avstrijskih slovanskih narodov misli v svoji sebičnosti in še večí kratkovidnosti, da se ubrani sam agresivnim, kulturno in materialno močnejšim narodnostim. Dá, Poljaki so zasnovali posebno šolsko društvo, ne morda z namero, da bi varovali sebe ali pa, ker jim to sedaj ni toliko potrebno, da bi pomagali drugim Slovanom avstrijskim, ampak da bi poljačili svoje sodeželane, gališke in jednako tudi bukovinske Rase. Takó varujejo avstrijski Slovani svoje kulturne interese, v tem ko se pač še manj zmenijo za

ogerske Slovake, kateri trpé pod vplivom in tujčevanjem raznih madjarskih „kulturnih“ društev.

Sicer pa bi bila vsa taka društva mnogo manj potrebna, ko bi se izvršila prava narodna enakopravnost v smislu nacionalne avtonomije. Agresivne narodnosti ravno po svojih glavnih strankah zaprečujejo to izvršenje, ker vedó, da jim je na dobiček, in da slovanska društva se ne morejo meriti z njih bolj podprtimi društvi.

Nemška in italijanska šolska društva so po svoje nova povečana zavira, da se ne izvrši narodna enakopravnost, ker dobivajo agresivne stranke večih nad za tujčevanje slovanskih narodnostij tudi potom takih društev.

O občnem zboru nemškega „Schulvereina“ smo dobili z Dunaja naslednji dopis. Prevelike važnosti je zasledovati in pazno motriti delovanje tega društva, ki pod pretvezo, da hoče obvarovati nemškim otrokom njih narodnost služi v potujčevanje slovanske mladine. Sicer pa so se storili potrebni napor pri Čehih in pri Slovencih, da po možnosti obranijo svoj narod takega delovanja „Schulvereinovega“, vendar ne opazujemo gorečnosti za prepotrebna naša šolska društva, v prvi vrsti za družbo sv. Cirila in Metoda, kakor se kaže pri tujcih za svoje.

To, da zanimanje za to zelo požidovljeno nemško društvo pojema nekoliko med nemškim narodom, kaže da krik o zatiranem nemštvu je le pretiravanje, in da nemški narod spoznava vedno bolj lažnjivost nemško liberalnega časopisja in gospodovalnosti nemško-liberalne stranke. In baš ta stranka je največa nasprotnica slovanskih teženj, v tem ko nemški konservativci in tudi nemški antisemitje vsaj nekoliko pripoznavao opravičenost slovanskih terjatev. Pri 12. letnem shodu „Schulvereina“ bilo je prisotnih mnogo dostojanstvenikov in in veljakov nemško-liberalnega tabora; minister grof Kuenburg, deželni namestnik grof Kielmannsegg, deželni glavar grof Kinsky, podpredsednik državne zbornice dr. Chlumecky, mestni župan dr. Prix itd. Poslanec dr. pl. Plener navduševal je zbrane za društvo, konstatujoč, da se zanimanje vedno manjša za to, kakor to kažejo letni računi. Posebni prispevki društvu so dohodki iz volil (da bi se Slovenci v svojih oporokah spominjali družbe sv. Cirila in Metoda) in darovi, prilike raznih veselje in zabav, v društveno korist prirejanih. Sotrudnosti nemškega ženstva ima se tudi društvo zahvaliti na mnogih vseh; za to želimo i mi, da bi se ženske podružnice družbe sv. Cirila in Metoda vedno bolj širile in v vedno večji meri ustanovljale. — Konečno želja naša je, da bi se tudi slovenski veljaki v isti meri zanimali za svoje društvo, kakor se to nemško za svoje.

Radivoj.

České divadlo na Dunaju. Na glasbeni in glediščni razstavi Dunajski je prišla v posebno prirejenem gledišču te razstave tudi češka umetnost na vrsto. S 1. junijem pričelo je več čeških predstav. Čehi iz Prage pod vodstvom ravnatelja češkega divadla g. Šuberta so se trudili, da bi pokazali češko umetnost. V 1. dan junija predstavljala se je „Prodaná nevěsta“ s popolnim in sijajnim vspehom. Igralci so preko-

sili sami sebe, in natlačeno občinstvo jim je izkazalo navdušeno svoje priznanje. Prisotni so bili brat cesarjev in nadvojvoda Ludovik Viktor, ministra Pražák, Zaleski, mnogo češke, poljske in druge aristokracije, kakor odličnega občinstva, seosebno slovanskega. Kneginja Metternich, ki je jedna prvih razsodnic na umetniškem polju, je šla med predstavo na oder, da čestita ravnatelju Šubertu. No, celó nemško-liberalni listi so sedaj vsaj na umetniškem polju postavili se na objektivno stališče tudi proti Čehom ter jim priznavajo brez kračenja velike vspehe. To je najboljši dokaz o velikem napredku češkega gledišča v Pragi, za katero je skladal 2 krat ves narod, in katero je tudi lanskega leta dokazovalo došedšim na razstavo Slovanom, kaj da uže zmore. — Dostavljamo, da so se izvrševale tudi naslednje predstave z naj-sijajnim vspehom. Vse nemško časopisje pretresa kritički predstavljenje in se proti vsemu pričakovanju izraža najpovoljnije o češki umetnosti. Naznanjajo, da so češki umetniki dobili uže vabila, da bi igrali v drugih glediščih na Dunaju in Berolinu. Tudi je sama razstavna komisija dodala neka večerov za češko gledišče. Zares krasna zmaga!

Sokoli. Sokolom češkim je bilo prepovedano udeležiti se korporativno telovadskih slavnostij v Nancy. Udeležili so se pa kot pojedinci vendar v večem številu. Slovanski Sokoli so bili vabljeni tudi k sokolskim slavnostim v Levov. Tu je bila uže železnica privolila v znižane vožnje cene, potem pa, ko so začeli po nemško-liberalnih listih — po starem običaju — hujskati, preklicalo se je to dovoljenje. Poljski poslanci so šli zaradi tega k grofu Taaffeju, ta pa je odgovoril, da odslej se ne podeli znižanje na nobeno stran, ko je treba povišati železniške tarife na blago. Pristavil je, da obžaluje, da je zadel ta ukrep najprej slovanska društva. Ta odgovor se tolmači raznotero. Kar se dostaje francoskih telovadnih slavnosti, vtikali so se v to zadevo ne samo avstro-ogerski židovski, za tuje interese delujoči in podkupljeni listi, ampak tudi najvplivnejše novine Velikonemčije. Poslednje se vtikajo v zadeve drugih držav, seosebno pa Avstro-Ogerske; nemško-liberalni listi našega cesarstva pa, ne da bi jih zavračali, jim še pomagajo ali pa, kjer ne gre drugače, molče. Kak patrijotizem veje iz teh nemško-židovskih novin, razvidno je iz tega, da popolnoma molče o brošuri, izšedši v Lipsiji, katera je priobčila program, po katerem je treba germanizovati naše cesarstvo. In vendar so taki listi pri nas takó uplivni, da dosežejo vse, česar se lotijo. — Poročila iz Nancyja iz Levova kažejo, da so bili tu in tam češki Sokoli sprejeti z velikim navdušenjem. V Nancy je bil došel tudi republike predsednik Carnot in veliki knez Konstantin.

Volitve na Hrvatskem so se izvršile, kakor je želela madjarska vlada. Od 88 mandatov je dobila madjarska, takó imenovana „narodna“ stranka 77 mandatov, 8 stranka prava, 2 nezavisna srbska stranka, in 1 mandat je dobil „divjak“.

Car Aleksander III. in Viljem II. sta se sešla v Kielu. Cesar Viljem, napivši carju, je rekel: „Napijem

na zdravje Nj. Veličestvu carju, admiralu à la suite nemškega brodograja. Er lebe hoch!“ Car je odzdravil in se zahvalil. Nemški listi ne pripisujejo temu shodu nikakega pomena, ruski pa. Trdijo, da to shod pomenja utrjenje in nadaljevanje evropskega miru. Bismarck v svojem glasilu „Hamburger Nachrichten“ dokazuje, da Nemčija in Rusija nimata ne vzrokov, ne povoda, da bi se vojskovali med seboj, trpeli pa bi obe državi v takem slučaju, ne da bi imeli dobiček. Zastran Židov, ki se srdijo nad Rusijo, in pa zastran baltičkih Nemcev da ne gre, da bi se ti dve državi spopadli, potem ko ste bili v prošlosti mirni med seboj. Bismarck po starem običaju prepušča delovanje za nemške interese na Balkanu in v obče na vstoku drugim državam kot takim, in ta politika je gotovo najkoristniša in cenejša za Velikonemčijo. V tem Bismarcka njegovi nasledniki in vrstniki niso še prekosili, in po drugih državah niso niti spoznali, da delajo v Bismarckovem smislu za velikonemške interese.

Italija je uže sklenila posluževati se tako imenovane znane klavzule v trgovinski pogodbi z Avstro-Ogersko, in bode vsled tega mogla uvaževati vina v našo državo proti znižani carini. Južne naše dežele bodo silno trpele, kakor so prorokovali dr. Laginja in tovariši. Slovenski poslanec Šuklje, ki je toliko optimistiški govoril v drž. zboru o mišljenju klavzuli, vidi, kako se je obnesla njegova državniška modrost.

V Volynji se je več dni praznovala 900letnica ustanovitve škofije po sv. Vladimiru. Društva so imela tudi svečane besede. Ruski narod je dostojno praznoval ta spomin.

Banka „Slavija“ je štela do 31. decembra 1891. členov 228.472, ki so imeli pri njej zavarovalnega kapitala 227.260.237 gld. 44 kr. Zavarovalnih premij je se je vplačalo 1.175.603 gld. 46 kr., izplačala pa je za škode in deleže vzajemno nasledstvenih društev 1.571.627 gld. 68 kr. Obrestij od svojih naloženih fondov je prejela 236.835 gld. 87 kr.; ti fondi znašajo 5.479.788 gld. 40 kr. Reservni fond za požarna zavarovanja znaša 69½% vseh letnih premij; pokojninski fond za uradnike znaša 209.742 gld. 79 kr. V 23 letih je izplačala banka za škode 20.012.991 gld. 82 kr. Ta zavod, ki se čim dalje širi med slovanskim naseljenjem raznih zemelj, imenuje se na platnicah slovanski pisanega lista „husistska banka“ zaradi tega, ker je posodila za Istro 200.000 gld.!

Književnost.

Vatrogasac, prvi hrvatski ilustrovani strokovni časopis, za vatrogasne sborove, občine, tvornice, mlinice itd. došel je tudi nam 1. in 2. št. Ured. i odpravništvo Rieka-Trsat. Cena za letos je 1 gld. 95 kr. List izhaja po 1krat na mesec, hoče prinašati poročila iz raznih slovanskih dežel. V uredništvu je tudi jeden Slovenec, ki se v 1. št. obrača v slovenskem jeziku do naših društev, občin, županstev itd. Zato prosi tudi poročil s Slovenskega. List je važen za Jugoslovane, seosebno Slovence tudi v jezikovnem pogledu. Znano je

da po Slovenskem je malo gasilnih društev, a še tem so očitali mnogokrat, da nemškutarijo, da imajo notranji jezik nemški itd. Uže zato je novi list vreden podpore tudi od slovenske strani. Ker pa bi bil list nedosleden, ko bi se obračal s Hrvatskega le do Hrvatov in Slovencev, priporočali bi mu v interesu smotra in stvari, da bi pisal nekoliko tudi v cirilici ter takó služil gasilnim društvom hrvatskim, srbskim in slovenskim.

Tesnopic ali stenografijo vsoslovansko so začeli priobčevati v 7. št. t. l. Praški „Těsnopisné Listy“ po sestavi Pli-chalovi.

„Reformace katolická neboli Obnovení náboženství katolického v kralovství Českém po bitvě bělohorské“. Spisal Tom. V. Bilek. To delo znamenitega češkega pisatelja je začelo sedaj izhajati v snopičih po 40 kr. v zalogi knjigarja dr. Fr. Bačkovskega. Delo bode obsežalo kakih 6 zvezkov.

Ottova Laciná knihovna narodni v Pragi je izšla v poslednji čas v IV. seriji od 17. do 21. se-ita, katerih vsak stoji 10 kr. Vsebina teh sešitov je nadaljevanje: Sychrova éra. Roman z maloměstského života. Napsal dr. Josef Laichter.

Jan Amos Komensky. Po prvé zčeštěno. První české úplné vydání Jana Amosa Komenského, sebranych spisu vychovatelských vyšly posud čtyři díly: I. Prana věci otevřená. — II. Drobné spisy. — III. Panegersis. — IV. Panaugie, a stoji zl. 4.60. — V. díl Škola hrou pravě vychází a předplácí se na ni ½letně zl. 1.86, celoročné zl. 3.70. — O Janu Amosu Komenském. Mládeži i dospělým vypravuje Fr. J. Zoubek, někdy ředitel městské školy na Smichově. Se 6 vyobrazeními. Cena 10 kr. — 100 výt. za 7 zl. — Jan Amos Komensky. Podobizna se stručným životopisem na rubu. C. 3 kr., 100 výt. 2 zl. — Zdarma obdrží každý čítel Komenského 1. sešit jeho Sebr. spisu, kdo se přihlásí dopisnici u Fr. Bayera, vřdavatele Komenského spisu v Přerově (Morava).

Česky Lid. Číslo 5. Ročník I. Obseza med drugim: Prispěvky ku poznání tělesné povahy obyvatelstva v severozápadních Čechách. Podává dr. S. Matiegka. — Lužický (polabský) raz hrobu i vztah jeho k jménu osad. Uvažuje konservator Klim. Čermák. — Některé zbytky starého řemesla domácího. Podává Vlasta Hlavelková. — K názvosloví našeho dialektu. Podává dr. Jan Jakubec. — České tance. Sebral Jos. Vycpálek. Rada druhá. — Lidové povídky o panovníkov, povoláném od železného stolu. Podává V. Tille. (Dokončení.) — Z obcí nábožensky smíšených na najzazším z východě Čech. Podává Teréza Nováková — Národní písmě z Chodska. Podává Jan Fr. Hruška. — Česka litetatura folkloristicka do r. 1890. Podává Frd. Patek. (Pokračování). — Od vanoc do velikonoc. Ze zbirek zaslaných Česk. Lidu. — Staré zvyky z mého mladi v okolí Domažlic (Dokonč.) — Referaty o časopisech. Časové zpravy. — Poleg še drugih spisov ima tudi ta snopič več raznih slik. Vidi se iz naslovov spisov in pa sotrudnikov, kako mnogostranska je duševna podpora listu, ki se je takoj ob začetku izhajanja 1891 razširil med češkoslovanskim narodom, pa tudi med drugimi

Slovani. Najstroža kritika se laskavo izraža o „Českem Lidu“. Zanimivo je, kako pri tem listu sodelujejo v vedno večem številu tudi ženske, katere zapisujejo, spisujejo in slikajo za to podjetje! Da bi jih vsaj v proučevanju posnemale rodoljubke tudi drugih slovanskih narodnostij! Český Lid, kateremu na čelu sta učenjaka in pisatelja dr. Čeněk Zibrt in pa dr. Lubov. Nederle, izhaja po 6krat na leto in stoji za celo leto 4 gld. Naroča se po glavnih knjigarnah ali pa neposredno pri založniku: Fr. Šimaček v Praze (Prag) Jeruz. ul. 11.

Леополд Ранке и ослодожене Србије. Belgrad. Tiskala državna štamparija* 1892. Srbska akademija, Glas XXXI. je pod tem naslovom posebe priobčila govor, ki ga je imel Jovan Ristić v akademiji 22. febr. t. l., ko je bil slovesno uveden kot člen v akademijo.

Русская орнаментика. V knjigarni Maurikija Lejvaja v Ungvaru (na Ogerskem) je možno dobiti vzorce za vezenje in zaznamovanja perila, robcev in dr., zbrane v knjižici obsežajoči 16 tablic. Tu so vse ruske azbuke, monogrami, ruska narodna vezenja do 100 vzorcev. Cena je 1 g'd.

Босанцице. Knjižica, ki obseza 6 pripovedij, vse iz Sarajeva. Sestavil jih je srbski pripovedovalec Mita Živković, nekdanji profesor srbske gimnazije v Sarajevu. Cena knjižici je 35 kr.

„Вежбање у српском језику и познавање српске речи“. Spisal pok. Maksim Marković, predelal pa sedaj pri 2. izdanju za srpske šole v Srbiji St. D. Popović. Cena samo 15 kr. Dobra knjižica.

Русская Библиотека 1892 г. Издание II. И. Пелеха. Выпуск IV. и V. Апрель и Май. Vsebina: Война и Миръ. Романъ графа Л. Н. Толстого. Томъ I. (Стр. 401—442). Томъ II. (Стр. 1—80). Та „ruska knjižnica“ izhaja od leta 1887., podaje na leto po 12 snopičev z lepim tiskom najboljših del prvih ruskih beletristov in pesnikov, pristavlja slovarčke ali razlaganja velikoruskih besed na maloruskem jeziku, kolikor niso prve običajne v poslednjem. Stoji 2 gld. 40 kr. na leto in se naroča pod adreso: Издательство „Русской Библиотеки“, во Львовѣ (Lemberg), Бляхарская улица N. 13.

Славянское Обзоріе za april t. l. ima naslednjo vsebino: I. А. X. Востоковъ (съ портретомъ). Академикъ А. К. Грота. II. Три міра азіјско-европейскаго материка. (Заключеніе). Проф. В. И. Ламанскаго. — III. 900-лѣтіе Волинской епархіи. Александра Будиловича. — IV. Графъ Л. Н. Толстой, какъ художникъ и мудрецъ (окончаніе) Свѣтозара Гурбана-Ваянскаго. — V. Лѣтописъ. Проф. А. Б. — Письма изъ славянскихъ земель. (Изъ Риги, Будапешта, Петинья). — VII. Русскій языкъ и русская литература въ Болгаріи. Герис-ва. — VIII. Библиографія. —

IX. Смѣсь. — X. Приложение. Народныя пѣсни македонскихъ Болгаръ: 1. Король Матля и его сестры. 2. Симонъ и его жена. 3. Коруни, Кондофила и Костадинъ. Переводъ проф. М. И. П. — S tem 4. snopičem je završen prvi tom ali zvezek, ki obseza brez leposlovnih priloženj 610 str. vel. osuine. Lamanski je zaključil svojo obširno razpravo o treh svetovih azijsko-evropskega kontinenta, in kakor kaže naslov na velik del naše zemlje, ravno takó je tu Lamanski z nova razkril velikost, občudovanje vzbujajočo obsežnost učenosti, bistrost in modrost svojega duha. Slovanstvu dokazuje v tej razpravi, v kakem razmerju je ono v duševno mišljenih treh svetovih azijsko-evropske celine, poučuje kakor oče to Slovanstvo, označuje vrednost vsakega naroda slovanskega posebe, izvaja iz tega dolžnosti, ki jih imajo drug nasproti drugemu in tudi odkrito graja, kar je neugodnega in slabega na pojedinih slovanskih vejah. Naposled riše sedanjo občepolitiško položnje in kaže na končne cilje slovanskih nasprotnikov in namere, ki jih imajo ti s Slovani. Nekateri slovanski listi so v celoti prevedli to izredno, po svoje jedino razpravo, drugi pa so jo priobčili v kar možno obsežnih odlomkih in posnetkih. Budilovič pa poleg tega, da je priobčil v vsakem snopiču kako za Slovane prevažno razpravo, kakor n. pr. o Komenškem, in poleg tega, da je podal mnogoterih označenj umrlih pisateljev in njih knjižnih del, nadaljuje v vsaki številki „Letopis“ s tako obsežnimi nazori o svetovni, mednarodni in Slovanov dostajajoči se politiki, kakor kaj takega še ni bilo zasediti v kronikah slovanskih največih časopisov ali žurnalov, kakor govoré Rusi, in si je „Слав. Обзор.“ uže samo s to „letopisjo“ pridobilo zaslug, kakor simpatij med slovanskimi čitatelji. Ako bi ne bil „Slov. Svet“ omejen po prostoru in preobložen z vsakovrstnimi drugimi zadačami, priobčil bi v slovanskem jeziku to in ono iz „Slavj. Obozr.“; tako važno in ne samo zanimivo je vse v tem „Obozreniju“; končno priobčimo in porabimo tudi mi mnogo iz bogate in prevažne vsebine tega časopisa. V obče pa se radujemo, da je „Sl. Ob.“ časopis, ki razpravlja in utrjuje načela o slovanskem svetu ter podaje direktivo v raznih, dandenes bolj nego kedaj zapletenih vprašanjih. — „Sl. Ob.“ se naroča ali naravnost pri redaktorju-izdatelju prof. Antonu Semeničiču Budiloviču (Varšava, Кручая улица, д. 13), ali Herucu v Petrogradu (Nevskij 74), pri Hartmanu v Zagrebu itd. Stoji na leto 10 avstr. gld., za četrt leta pa 3 gld.

„Правописная справа“ imenuje se knjižica, katero je spisal in po društvu M. Kačkovskega priobčil Dimitrij Venckovskij. Avtor za širše občinstvo razpravlja vprašanje o ruskem pravopisu.

Popravki k 10. števu „Slov Sveta“. Str. 188. na levi 9. vrsta zgoraj: istrskih Slovanov, nam. Slovencev. Št. 147. zgoraj se glasi naslov: Izguba ruski državni blagajnici od slabe letine nam. Narodne razmere na Volyni.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. n za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44